Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2015–2016

21 501-08 Milieuraad

Nr. 612

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG
Vastgesteld 1 maart 2016

De vaste commissie voor Infrastructuur en Milieu heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu over de brief van 15 februari 2016 over de Geannoteerde agenda van de Milieuraad op 4 maart 2016 (Kamerstuk 21 501-08, nr. 611), over de brief van 11 januari 2016 over het verslag van de Milieuraad op 16 december 2015 Kamerstuk 21 501-08, nr. 610), over het EU-voorstel mededeling Actieplan Circulaire Economie COM (2015) 614, over de brief van 12 januari 2016 over de Nederlandse reactie op de consultatie van de Commissie over de Europese Richtlijn Etikettering energiegebruik (Kamerstuk 31 209, nr. 177), over de brief van 17 december 2015 over informatie over de mogelijkheden voor uitbreiding van Europees klimaatonderzoek (Kamerstuk 21 501-08, nr. 609), over de brief van 5 februari 2016 over het fiche: wijzigingsvoorstel Afval Richtlijnen (Kamerstuk 34 395, nr. 2) en over de brief van 5 februari 2016 over het fiche: mededeling Sluiten van de kringloop – een EU-actieplan voor de Circulaire Economie (Kamerstuk 34 395, nr. 3).

De vragen en opmerkingen zijn op 19 februari 2016 aan de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu voorgelegd. Bij brief van 29 februari 2016 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Van Dekken

Adjunct-griffier van de commissie,
Koerselman

kst-21501-08-612
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2016

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Inhoudsopgave

Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de stukken ten behoeve van het schriftelijk overleg Milieuraad d.d. 4 maart. Zij zijn, gegeven de belangrijke onderwerpen die geagendeerd staan, teleurgesteld over het feit dat er geen algemeen overleg met de Staatssecretaris heeft kunnen plaatsvinden. Zij hebben over de geagendeerde stukken enkele vragen.

De leden van de PvdA-fractie hebben met instemming kennisgenomen van de aanpassingen in de afvalrichtlijnen. Zij hebben hier nog wel enkele vragen over aan de Staatssecretaris en verzoeken haar hierop in te gaan.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de voorliggende agenda. Zij stellen een aantal vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de agenda voor de Milieuraad van 4 maart 2016. Deze leden hebben hierover nog vragen.

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de agenda van het schriftelijk overleg ter voorbereiding van de Milieuraad d.d. 4 maart 2016. Deze leden hebben naar aanleiding van deze agenda nog een aantal opmerkingen en vragen.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben kennisgenomen van de agenda voor de Milieuraad en hebben hierover nog enkele vragen.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda en de overige geagendeerde stukken. Zij willen graag nog enkele vragen stellen.

Geannoteerde agenda Milieuraad d.d. 4 maart 2016

Follow-up klimaattop Parijs

De leden van de VVD-fractie zetten ten aanzien van het uitrollen van de conclusies van de klimaattop in op één doel: de beperking van de CO_2-uitstoot. Kan de Staatssecretaris in dit licht reflecteren op het recentelijk verschenen proefschrift «CO_2 emissions trading in the EU: Models and policy applications» van dhr. Mulder van de Rijksuniversiteit Groningen, waarin de nadelen van aparte doelen voor hernieuwbare

energie en energie-efficiency worden benoemd die het primaire doel van CO_2-reductie ondermijnen? Is zij bereid om het CO_2-doel verder centraal te laten stellen in haar beleid en de follow-up van de klimaattop? Zo ja, hoe gaat zij dit doen? Zo nee, waarom niet? De leden van de VVD-fractie hebben gelezen dat de Staatssecretaris zich gaat inzetten voor een mondiale prijs voor CO_2-uitstoot. Zij zien een goed functionerend Emissions Trading Scheme (ETS) als een zeer geschikt instrument om de CO_2-uitstoot te beperken. Kan de Staatssecretaris haar voornemen toelichten? Hoe hebben andere landen op dit idee gereageerd? Hoe haalbaar acht de Staatssecretaris dit plan en op welke termijn zou dit gerealiseerd kunnen zijn?

De leden van de PvdA-fractie hebben een aantal vragen betreffende het klimaatbeleid. Zij verzoeken de Staatssecretaris hierop in te gaan. De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris wat de belangrijkste uitkomsten waren van de high-levelbijeenkomst van de «Carbon Pricing Leadership Coalition», die afgelopen vrijdag 12 februari in Parijs plaatsvond op initiatief van de Staatssecretaris samen met haar Franse collega Ségolène Royal. Daarnaast vragen de leden van de PvdA-fractie of de Staatssecretaris een toelichting kan geven op de analyse van het Akkoord van Parijs van de Europese Commissie op basis waarvan het debat tijdens de Milieuraad plaatsvindt. Ook vragen deze leden wat (naar verwachting) de belangrijkste punten zullen zijn voor de discussie betreffende de gevolgen van dat akkoord voor het EU-klimaat- en energiebeleid voor 2030. Verder vragen zij wanneer de aanvullende kabinetsbrief over de gevolgen van het Akkoord van Parijs te verwachten is.

Daarnaast vragen de leden van de fractie van de PvdA of Nederland zelf al genoeg doet om de klimaatdoelen uit het klimaatakkoord te halen. Moet Europa niet eerst zorgen dat er een oplossing komt voor de slecht werkende emissiehandel, zodat zij een voorbeeld kan zijn voor de rest van de wereld? Deze leden vragen daarnaast of de invoering van een marktstabiliteitsreserve genoeg is om de prijs van CO_2-uitstoot effectief te laten worden. Werkt een CO_2-belasting niet beter?

De leden van de SP-fractie vragen de Staatssecretaris of zij een toelichting kan geven op de visie van de Europese Commissie op het klimaatdebat na het Akkoord van Parijs. Waar ziet zij kansen en waar ziet zij moeilijke discussiepunten? Deze leden vragen ook of de Staatssecretaris een verdere toelichting kan geven op de Nederlandse inzet en op welke wijze zij dit in Europees verband in gaat brengen. Hoe wil de Staatssecretaris inzetten op verdere afspraken inzake klimaatfinanciering? Deze leden vragen in hoeverre zij concrete langeretermijnafspraken haalbaar acht. De leden van de SP-fractie vragen de Staatssecretaris welke mogelijkheden zij ziet om ook de lucht- en scheepvaart bij de oplossingen voor het klimaatprobleem te betrekken.

De leden van de CDA-fractie vragen hoe de gesprekken over het ETS-systeem in Parijs met de Franse Minister van Milieu zijn gelopen in het kader van de uitvoering van de klimaatconferentie. Zij vragen hoe de Staatssecretaris ervoor gaat zorgen dat het ETS beter gaat functioneren met een hogere CO_2-prijs op een zo kort mogelijke termijn. De focus van het energierapport lijkt te liggen op het ETS, maar gezien de aanhoudend lage CO_2-prijs is dit een onvoldoende aansporing om de uitstoot van CO_2 te beperken. Daarom vragen deze leden wat de inzet is van de Staatssecretaris ten aanzien van doelen voor energiebesparing en hernieuwbare energie in 2030, in lijn met het doel voor de beperking van de CO_2-uitstoot, en hoe zij dit nationaal denkt vorm te kunnen geven.

De leden van de D66-fractie lezen dat het verder uitwerken en uitvoeren van de in Parijs gemaakte afspraken in de komende periode een belangrijke rol zal gaan spelen in zowel Europese als nationale discussies. Deze leden vragen de Staatssecretaris of zij preciezer kan aangeven hoe het proces na de klimaattop er nu uitziet. Kan de Staatssecretaris de Kamer een reactie geven op de door de Commissie voorafgaand aan de Milieuraad uit te brengen analyse van het Akkoord van Parijs en de gevolgen hiervan voor het EU- klimaat- en energiebeleid, waarbij ook de vervolgstappen voor de EU uiteengezet worden? Deze leden vragen hoe Europa ervoor gaat zorgen dat zij het verdrag spoedig ratificeert (niet later dan de VS en China) en aan de doelstellingen van het klimaatakkoord gaat voldoen? Ook vragen deze leden hoe Europa zich zal voorbereiden op de «facilitative dialogue in 2018», waarbij ook de Europese klimaatdoelstelling verhoogd kan worden. Deze leden lezen voorts dat het de ambitie is van het Europese voorzitterschap om na de Milieuraad als voorzitter een brief te sturen aan de vaste voorzitter van de Europese Raad met daarin de belangrijkste uitkomsten van het debat in de Milieuraad. Deze leden verzoeken de Staatssecretaris deze brief in kopie naar de Kamer te sturen. De leden van de D66-fractie vragen de Staatssecretaris om een laatste stand van zaken waar het gaat om de initiatieven om te komen tot verregaande broeikasgasreductie in de internationale lucht- en scheepvaartsector, aangezien beide sectoren binnen de in Parijs gemaakt afspraken passen, maar er geen gekwantificeerde commitments zijn aangegaan voor het omlaag brengen van broeikasgasemissies. Zo zullen later dit jaar de lidstaten van de International Civil Aviation Organisation (ICAO) mogelijk een akkoord sluiten over een «market-based mechanism». Tevens vragen deze leden naar de laatste inzichten met betrekking tot de Nederlandse inzet en verwachtingen ten aanzien van deze belangrijke dossiers, waaronder de verwachtingen voor het ICAO-proces.

De leden van de GroenLinks-fractie merken op dat in Parijs 195 landen een baanbrekend klimaatakkoord sloten. Bij de Milieuraad wordt een beleidsdebat gevoerd over de uitkomsten van dit klimaatakkoord. De Kamer heeft in december unaniem een kabinetsreactie en een debat met het kabinet over deze uitkomsten aangevraagd. Kan de Staatssecretaris aangeven of het mogelijk is de uitgebreidere kabinetsreactie op het klimaatakkoord en de uitkomsten van het interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO) CO_2 aan de Kamer te sturen voor de komende Milieuraad? Zo nee, kan de Staatssecretaris toezeggen om de uitgebreidere kabinetsreactie op het klimaatakkoord van Parijs en de uitkomsten van het IBO CO_2 uiterlijk voor het meireces aan de Kamer te sturen? De leden van de GroenLinks-fractie lezen dat Nederland hecht aan het tijdig tekenen en ratificeren van het Akkoord van Parijs, zodat de EU op mondiaal niveau kan meepraten. Is de Staatssecretaris bereid om de nationale ratificatie in Nederland in gang te zetten, voordat de gehele EU dit doet, en daarmee als EU-voorzitter een voorbeeldfunctie te vervullen? De leden van de GroenLinks-fractie vragen de Staatssecretaris en het kabinet of zij bereid zijn om zich er op Europees niveau voor in te zetten dat de herzieningen van het EU-klimaat- en energiepakket 2030 rekening houden met toekomstige aanscherpingen van de doelstellingen van individuele landen en de EU als geheel, zodat het EU-klimaat- en energiepakket 2030 de flexibiliteit heeft om herziening van de Intended Nationally Determined Contributions (INDC's) in 2018 in te passen. Kan de Staatssecretaris aangeven wat zij tijdens de Milieuraad wil doen om te komen tot versterking van het ETS om de huidige daling van de CO_2-prijs te keren? Wil de Staatssecretaris zich bij de herziening van het ETS inzetten voor een klimaatfonds voor ontwikkelingslanden en voor het besteden van een deel van de opbrengsten aan duurzame innovatie? Welke rol speelt uitvoering van de motie-Van Tongeren/Dik-Faber (Kamerstuk 33 858, nr.

23) waarin de regering wordt verzocht om in te zetten op een bindende doelstelling in de EU per lidstaat voor duurzame energie bij de huidige inzet van Nederland, mede gelet op het loslaten van een duurzame-energiedoelstelling in het Energierapport? Kan de Staatssecretaris toezeggen dat zij met aanpassing van de Nederlandse INDC en extra maatregelen tegen klimaatverandering niet zal wachten op de uitkomsten van het extra Europese onderzoek naar de impact van het Akkoord van Parijs op de huidige plannen? De leden van de GroenLinks-fractie vragen de Staatssecretaris of zij bereid is zich in te zetten voor een ambitieus financieringsdoel voor adaptatie ten behoeve van de volgende Conference of the Parties (COP22). Wil de Staatssecretaris op Europees niveau aandacht vragen voor «pro poor»-mitigatie, waarbij toegang tot hernieuwbare energie voor de allerarmsten het kerndoel is? Ontwikkelingslanden hebben baat bij meerjarige zekerheid over de beschikbaarheid van klimaatfinanciering. Dat is een van de redenen dat de Kamer de regering via de motie-Klaver/Jan Vos (Kamerstuk 34 300 XVII, nr. 50) heeft opgeroepen om een meerjarenplan voor klimaatfinanciering vast te stellen en hierover jaarlijks te rapporteren aan de Kamer. Is de Staatssecretaris bereid zich op Europees niveau in te zetten voor een soortgelijk meerjarenplan voor klimaatfinanciering, waarin de rol van innovatieve financieringsbronnen wordt meegenomen? Kan de Staatssecretaris het voortouw nemen in de EU bij het vaststellen van criteria voor wat wel en niet mag meetellen als klimaatfinanciering, uitgaande van de huidige Nederlandse benadering? Zo nee, wat is dan de inzet van de Staatssecretaris met betrekking tot de criteria voor wat mag meetellen als klimaatfinanciering en wat niet?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren merken op dat de Staatssecretaris aan de bak moet. Aan haar de eer en de zware taak om de uitkomsten van Parijs om te zetten in werkbaar Europees beleid, of daar althans een begin mee te maken. Ze zet in op een wereldwijde prijs voor CO_2. Hartstikke goed. Natuurlijk moet de vervuiler betalen. «Koolstof het systeem uit beprijzen», zegt ze. Wat de leden van de Partij voor de Dieren-fractie betreft doen we dat via een belasting op CO_2, niet via een handelssysteem, want rechten om te vervuilen bestaan niet, en zijn dus ook zeker niet iets wat je kan verkopen. De leden van de Partij voor de Dieren-fractie vragen ten eerste naar de implicaties van Parijs voor het nationale beleid. Zij zien graag dat de Staatssecretaris zich in het kabinet heel hard inzet op het sluiten van de Nederlandse kolencentrales. Ook zien zij graag dat we ook in Nederland eindelijk werk gaan maken van een radicale vergroening van ons belastingstelsel. Alleen door zelf het goede voorbeeld te geven, krijg je immers anderen mee. Graag krijgen deze leden hierop een reactie. Wat gaat de Staatssecretaris zelf concreet doen dit halfjaar? Want een land dat al in september werd veroordeeld voor het niet nakomen van internationale klimaatverdragen, maar nog steeds geen maatregelen heeft genomen om aan het vonnis van de rechter te voldoen, is als ambitieuze voorzitter van de EU op het gebied van klimaat toch nauwelijks serieus te nemen? Ook in het Europees Semester moet er worden ingezet op vergaande fiscale vergroening. De Europese Commissie drong hierop vorig jaar al aan. Nederland heeft daarmee niets gedaan. De leden van de Partij voor de Dieren-fractie verwachten een andere houding van deze Staatssecretaris op dit punt. Graag krijgen zij daarop een reactie. De leden van de Partij voor de Dieren-fractie constateren dat het klimaatakkoord van Parijs enthousiast is onthaald, vooral omdat er in ieder geval iets ligt. Niet omdat de inhoud zelf reden geeft voor veel optimisme. We kennen allemaal de mankementen, die onder andere gaan over het niet opnemen van grote vervuilers als vliegverkeer, scheepvaart en vooral ook de landbouw, over het te vrijblijvende karakter van het verdrag, en over het feit dat de nationale reductiebeloftes (INDC's) ernstig tekortschieten om het tweegradendoel te halen, terwijl we weten

dat 2°C opwarming al catastrofaal zal zijn. Ook de Europese landen hebben te weinig toegezegd. Gaat de Staatssecretaris aandringen op een snelle review van de Europese beloftes en die koppelen aan het klimaat- en energiepakket voor 2030? Welke plannen heeft zij voor het zekerstellen van klimaatfinanciering op EU-niveau? En wanneer zal Nederland zelf het akkoord ratificeren?

Verdrag van Minamata

De leden van de GroenLinks-fractie vragen hoe het staat met de Nederlandse ratificatie van het Verdrag van Minamata. Kan de Staatssecretaris toelichten waarom ratificatie van het verdrag moet wachten op implementatie van een Europese richtlijn?

Hormoonverstorende stoffen

De leden van de GroenLinks-fractie vragen of de Staatssecretaris de mening deelt dat er geen juridische basis is voor een impact assessment of nadere onderzoeken, gebaseerd op de uitspraak van het Europees Hof. Deelt de Staatssecretaris de mening dat de Commissie onmiddellijk de criteria/definitie van een hormoonverstorende stof moet publiceren, zonder daarbij de nadere onderzoeken naar onder andere de impact op de economie mee te laten wegen? De leden van de GroenLinks-fractie verzoeken de Staatssecretaris conform de motie-Van Tongeren/Cegerek (Kamerstuk 21 501-08, nr. 567) zich uit te spreken voor het onmiddellijk publiceren van de criteria en zich tijdens de Milieuraad tegen het mee laten wegen van sociaaleconomische gevolgen uit te spreken. Als voorzitter kan Nederland dit geluid harder laten horen, temeer omdat Nederland hormoonverstorende stoffen als prioriteit heeft aangeduid in dit voorzitterschap. De leden van de GroenLinks-fractie vragen de Staatssecretaris of zij bereid is om zich tijdens de Milieuraad nadrukkelijk uit te spreken voor een definitie van hormoonverstorende stoffen waarbij «potency» niet wordt meegewogen en de Commissie de «hazard based approach» kiest bij het bepalen van de criteria. Dit is in overeenstemming met de input van Nederland op de EU EDC roadmap (zie Kamerstuk 22 112, nr. 1936). De leden van de GroenLinks-fractie vinden het, evenals het Nederlandse kabinet, van groot belang om het voorzorgsprincipe te hanteren bij het definiëren van hormoonverstorende stoffen. Omdat het dossier op Europees niveau onder verantwoordelijkheid van Directorate-General Sante ligt, vragen deze leden of de Staatssecretaris bereid is om ook haar collega-minister van Volksgezondheid op te roepen tijdens de Gezondheidsraad (EPSCO Council) van 7 maart soortgelijke uitspraken te doen. Zal de Staatssecretaris ook de Minister van Volksgezondheid vragen zich uit te spreken voor het belang van een «hazard based approach» zonder «potency» mee te laten wegen bij het bepalen van de criteria, zodat ook de Gezondheidsministers de verantwoordelijkheid en de urgentie voelen om deze volgens de Wereldgezondheidsorganisatie mondiale dreiging voor de volksgezondheid een halt toe te roepen?

De leden van de GroenLinks-fractie merken op dat het mee laten wegen van economische kosten voor het bepalen wat een hormoonverstorende stof is, haaks staat op het bepalen van wetenschappelijke criteria. Daartegenover is een aantal wetenschappelijke onderzoeken gedaan om de kosten voor onze gezondheid te bepalen. Dit staat los van het feit dat deze leden vinden dat de criteria alsnog zo snel mogelijk, zonder impact assessments, moeten worden gepubliceerd. Op Europees niveau kunnen de kosten tot 157 miljard euro per jaar oplopen. Dit bedrag is gebaseerd op een berekening in een onderzoek van Leonardo Trasande, associate professor, aan de NYU School of Medicine (zie: http://press.endocrine.org/doi/abs/10.1210/jc.2014–4326 en http://www.bbc.com/news/health-

31754366). De Universiteit Utrecht heeft de kosten van hormoonverstorende stoffen voor Nederland onderzocht. Zij kijkt naar de gevolgen van twee hormoonverstorende stoffen voor hersenontwikkeling (zie: http://www.wemos.nl/files/Documenten%20Informatief/Socio-economic%20costs%20of%20PBDEs%20and%20OPs%20in%20The%20Netherlands.pdf) Wanneer het geschatte IQ-verlies van de Nederlandse bevolking uitgedrukt wordt in sociaaleconomische kosten, wordt een jaarlijks verlies verwacht van 100 miljoen euro (95% betrouwbaarheidsinterval 0 – 200 miljoen) en 2.7 miljard euro (95% betrouwbaarheidsinterval 1.1 – 4.4 miljard euro) voor respectievelijk gebromeerde difenylethers en organofosfaat pesticiden bij deze blootstellingsconcentraties. Is de Staatssecretaris bereid deze kosten voor de Europese samenleving aan te dragen tijdens de EU-Milieuraad van 4 maart en in te zetten op onmiddellijke publicatie van criteria waarmee de volksgezondheid zo goed mogelijk wordt beschermd? Hoe denkt de Staatssecretaris over de mogelijkheden voor een EU-systeem voor labeling van producten om aan te geven dat producten hormoonverstorende stoffen bevatten?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren merken op dat hormoonverstorende stoffen in allerlei producten zitten, zoals in cosmetica, verpakkingen en landbouwgif. Ze vormen een groot gevaar voor de volksgezondheid en ecosystemen. Al in 2009 beloofde de Europese Commissie deze giffen zo snel mogelijk uit te faseren en om uiterlijk in 2013 criteria daarvoor te publiceren. Die criteria zijn er nog steeds niet. Er is volgens de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren alle reden om aan te nemen dat dat is om multinationals te vriend te houden en om het vrijhandelsverdrag TTIP niet in gevaar te laten komen. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren constateren dat de afgelopen jaren een aantal moties over dit onderwerp is aangenomen, ook van de leden van de Partij voor de Dieren-fractie: er moet snel een aanpak komen om hormoonverstorende stoffen zo snel mogelijk uit te faseren. Dat vindt niet alleen de Kamer en het Europees Parlement, maar dat vindt de Europese rechter ook. In een rechtszaak die Zweden heeft aangespannen en waar Nederland zich bij aan heeft gesloten, heeft de rechter gezegd dat de Europese Commissie allang met criteria had moeten komen om hormoonverstorende stoffen uit te bannen. Die moeten er nu zo snel mogelijk alsnog komen. De impact assessment die momenteel uitgevoerd wordt, is geen reden om die criteria niet op te stellen. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vragen de Staatssecretaris of zij de mening deelt dat het onbestaanbaar is dat de Europese Commissie nog geen gehoor heeft gegeven aan de uitspraak van de rechter en dat zij blijft inzetten op de impact assessment, om te kijken wat eventuele gevolgen voor de economie zijn van een verbod of andere maatregelen. Daarmee verzamelt de Europese Commissie in feite een hoop argumenten om stoffen niet te verbieden, omdat dat schadelijke economische gevolgen zou hebben. De rechter heeft ook geoordeeld dat er geen enkele juridische basis is voor deze impact assessment. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren danken de Staatssecretaris voor haar inzet om er tijdens de komende Milieuraad duidelijk op aan te dringen om gevolg te geven aan de uitspraak van de rechter. Dat betekent naar de mening van deze leden dat de route van de impact assessment wordt verlaten en dat nu gewoon haast wordt gemaakt met het publiceren van de criteria. Zij wijzen erop dat er in 2013 al criteria zijn opgesteld. Dat conceptrapport is nog altijd gewoon op het internet te vinden (zie: http://www.environmentalhealthnews.org/ehs/news/2013/pdf-links/2013.06.11%20EDC_Recommendation%20Commission%20Draft.pdf), en kan snel omgezet worden in beleid. Er is geen enkele reden om de criteria niet onmiddellijk te publiceren. Is de Staatssecretaris bereid de Europese Commissie op te roepen dit inderdaad te doen, conform de aangenomen motie-Ouwehand (Kamerstuk 21 501-08, nr. 550)? De leden van de Partij

voor de Dieren-fractie wijzen erop dat het opstellen van criteria alleen nog niet genoeg is, het is ook zaak om zo snel mogelijk beleid te ontwikkelen om alle hormoonverstorende stoffen zo snel mogelijk uit te faseren. Deelt de Staatssecretaris de mening dat dit beleid zal moeten uitgaan van het voorzorgsbeginsel en is zij bereid te pleiten voor de beleidsoptie die risico's voor de volksgezondheid en ecosystemen zo veel mogelijk beperkt? Wil de Staatssecretaris zich conform de input van Nederland op de EU EDC roadmap tijdens de Milieuraad uitspreken voor het voorzorgsbeginsel? En wil de Staatssecretaris zich tijdens de Milieuraad conform de input van Nederland op de EU EDC roadmap nadrukkelijk uitspreken tegen het laten meewegen van «potency» in het bepalen van de criteria? En wil de Staatssecretaris conform de input van Nederland op de EU EDC roadmap zich nadrukkelijk uitlaten voor de zogenoemde «hazard based»-benadering tijdens de Milieuraad? Zo nee, waarom niet? De leden van de Partij voor de Dieren-fractie merken op dat in de roadmap optie 3 van de criteria en optie A van de beleidsopties de beste weg is om te bewandelen voor de Commissie. Zal de Staatssecretaris zich hard maken voor deze opties tijdens de Milieuraad? Zo nee, waarom niet? Kan de Staatssecretaris uiteenzetten welke druk er ook vanuit andere ministeries, zoals het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, wordt uitgeoefend op de Europese Commissie en andere lidstaten om snel tot een effectieve uitfasering van hormoonverstorende stoffen te komen? Zal de Minister van Volksgezondheid dit onderwerp bijvoorbeeld agenderen in de Raad Werkgelegenheid, Sociaal Beleid, Volksgezondheid en Consumentenzaken van 7 maart a.s.? Zo nee, waarom niet?

Informatie over de mogelijkheden voor uitbreiding van Europees klimaatonderzoek

De leden van de fractie van de PvdA vragen de Staatssecretaris hoe ervoor gezorgd wordt dat klimaatrelevant onderzoek een prioriteit blijft binnen Horizon 2020. Daarnaast vragen zij op wat voor manier Nederland nu al invloed uitoefent op het klimaatonderzoek via het Joint Programme Initiative (JPI)? Hoe staat dit in verband met de huidige instituties voor klimaatverzachting (Zoals het ETS en de Stimuleringsregelingen duurzame energieproductie)? Wordt onderzocht hoe de huidige systemen kunnen worden verbeterd?

Verslag van de Milieuraad d.d. 16 december 2015

NEC-richtlijn

De leden van de VVD-fractie vinden het oorspronkelijke voorstel van de Europese Commissie (EC) te ambitieus, maar ook de nieuwe voorstellen die mede voortkomen uit cijfers van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) zijn zeer streng in verhouding tot andere landen. Het gaat bij luchtkwaliteit om het vinden van de juiste balans tussen uitvoerbaarheid en ambitie. Met andere woorden: wat vinden we normaal en wat accepteren we aan beperkingen? Hoe bewaart de Staatssecretaris deze balans? Sommigen lidstaten vinden de huidige normen al streng en andere lidstaten willen meer. Kan de Staatssecretaris reflecteren op de verschillen tussen lidstaten? Kan zij een overzicht geven van de belangrijkste stoffen en de normen per land zoals de Europese Commissie voorstelt? De leden van de VVD-fractie vragen hoe de Staatssecretaris er als tijdelijk voorzitter van de Raad voor zal zorgen dat er resultaat wordt geboekt, ondanks uiteenlopende belangen. Wat vindt zij ervan dat het methaanplafond uit de richtlijn is geschrapt door het Europees Parlement? Met het voorgenomen beleid zijn zowel de voorgestelde EU-normen als de normen van de Wereldgezondheidsorganisatie in Nederland in 2030 binnen bereik. Wat betekent dit voor de inzet van de Staatssecretaris voor

de periode 2020–2030? Pleit zij toch voor strengere normen? Zo ja, voor welke stoffen, waarom en hoe bepaalt zij deze normen? De leden van de VVD-fractie vragen de Staatssecretaris of zij zich ervoor zal inzetten om roet in de nieuwe periode op te nemen in de richtlijn. Hoe zorgt zij ervoor dat zij de rest van Europa meekrijgt? In hoeverre is het realistisch dat roet een plek krijgt in Europees beleid? Kan de Staatssecretaris inzicht geven in de gevolgen van hogere doelen voor ruimtelijke-ordeningskwesties, landbouw, industrie, verkeer en vervoer en de bouw? Welke sectoren zijn nog meer onderhevig aan een streng regime en waar liggen mogelijke belemmeringen? Kan de Staatssecretaris iets zeggen over de uitvoering van de gestelde doelen voor luchtkwaliteit?

EU-voorstel Circulaire Economie

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de BNC-fiches inzake het wijzigingsvoorstel afvalrichtlijnen en het EU-actieplan voor de circulaire economie. Hoe gaat de Staatssecretaris als voorzitter uiting geven aan de kritiekpunten die Nederland heeft op de voorstellen en het actieplan? Hoe gaat de Staatssecretaris naast het milieubelang ook aandacht vragen voor het economisch belang van het pakket? De leden van de VVD-fractie constateren dat het actieplan een palet aan mogelijke maatregelen bevat. Kan de Staatssecretaris aangeven hoe zij al deze maatregelen wil meenemen in de Raadsconclusies te zijner tijd? Kan de Staatssecretaris de koppeling van het actieplan met Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (REACH) nader toelichten?

De leden van de PvdA-fractie en de D66-fractie willen in het kader van het door de Kamer geplaatste behandelvoorbehoud op het pakket circulaire economie graag de volgende informatie-afspraken met de Staatssecretaris maken. Ten eerste verzoeken zij de Staatssecretaris de Kamer een separate kwartaalrapportage te doen toekomen over de voortgang in de onderhandelingen en de vorming van een standpunt binnen zowel de Raad als het Europees Parlement, met daarbij ook een duidelijke beschrijving van het krachtenveld en een heldere schets van het tijdpad van de verdere onderhandelingen. Ten tweede verzoeken zij de Staatssecretaris de Kamer ruimschoots voorafgaand aan de vaststelling van een gemeenschappelijk standpunt tijdens de Milieuraad te informeren en daarbij de relevante documentnummers in Extranet te vermelden, zodat dit standpunt in concept kan worden bestudeerd. Ten derde verzoeken zij de Staatssecretaris de Kamer te informeren over cruciale ontwikkelingen in de onderhandelingen, zoals substantiële wijzingen in het oorspronkelijke voorstel of wanneer de Staatssecretaris voorziet te moeten afwijken van het eerste kabinetsstandpunt over het oorspronkelijke voorstel, zoals weergegeven in de kabinetsappreciatie en/of nadien vastgelegd met de Kamer (bijvoorbeeld in toezeggingen en moties). Ten vierde verzoeken zij haar de Kamer tijdig te informeren zodra een finaal akkoord aanstaande is tussen de Raad, het Europees Parlement en de Europese Commissie, zodat dit in concept kan worden bestudeerd.

De leden van de PvdA-fractie vinden dat middelen die beschikbaar worden gesteld ten behoeve van de circulaire economie, ook voor het bedrijfsleven, met name het mkb en regionale projecten, toegankelijk moeten zijn. Deze leden zien graag dat de Staatssecretaris zich inzet voor toegankelijkheid en het mogelijk maken van ondersteuning bij aanvragen voor financiering van Europese middelen. Nu is er via Horizon2020 650 miljoen euro specifiek gealloceerd voor circulaire economie. Daarnaast zijn er voor 5,5 miljard euro financieringsmogelijkheden door middel van structurele fondsen. Deze leden vragen de Staatssecretaris wat hiervan de stand van zaken is. Zijn hierover specifieke afspraken gemaakt en aan

welke projecten is het tot dusver toegekend? Wil de Staatssecretaris de Kamer nader informeren over de beschikbaarheid en toegankelijkheid van de financieringsmogelijkheden? Wil zij bij economische stimuleringsmaatregelen voor producenten om groenere producten op de markt te zetten ook aangeven dat dit ook voor het mkb toegankelijk moet zijn? Wil zij er naar aanleiding van het ECO-design working plan 2015–2017 voor pleiten om snel een breder actieplan in te zetten voor repareerbaarheid, bestendigheid en recyclebaarheid van producten? De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris welke gevolgen het pakket Circulaire Economie met gemeenschappelijke EU-doelstellingen voor recyclen van afval in de brede zin en voor het verbranden van afval heeft. Legt dit Europese pakket het verbranden van afval van andere lidstaten aan banden, zoals dat nu in Nederland gebeurt met afval uit Italië en Engeland?

De leden van de PvdA-fractie hebben ook enkele vragen met betrekking tot voedselverspilling. Wil de Staatssecretaris vragen naar een nadere toelichting op maatregelen die toegepast kunnen worden door de lidstaten om de doelstelling, het halveren van voedselafval in 2030, te kunnen realiseren? Wanneer gaat de EU een algemene meetmethodologie introduceren en hoe wordt er per lidstaat gemeten?

De leden van de SP-fractie vragen de Staatssecretaris de Kamer op de hoogte te stellen van verdere ontwikkelingen in de onderhandelingen inzake het EU-actieplan Circulaire economie. Ook vragen zij haar een eventueel conceptakkoord tijdig naar de Kamer te sturen. Deze leden vragen de Staatssecretaris welke belemmeringen en kansen zij ziet in het vormgeven van de circulaire economie in Nederland ten opzichte van het EU-actieplan. Met andere woorden, waar kan Europese samenwerking en regelgeving de circulaire economie op weg helpen en waar liggen naar haar mening belemmeringen en wordt zeggenschap uit handen gegeven?

De leden van de CDA-fractie willen de Staatssecretaris verzoeken om de Kamer tijdig te informeren ten aanzien van de voortgang van de onderhandelingen over het pakket circulaire economie, met name ten aanzien van belangrijke wijzigingen in het voorstel en een gemeenschappelijk standpunt in de Milieuraad. De leden van de CDA-fractie zijn de Staatssecretaris erkentelijk dat zij er alles aan doet om ervoor te zorgen dat herwonnen fosfaat, niet zijnde dierlijke mest, een geharmoniseerd «end of waste»-gebruik krijgt in de EU en dat zij op dit onderwerp een doorbraak wil bereiken. Deze leden zijn blij dat dit haar inzet is bij het pakket circulaire economie. Zij vragen hoe de Staatssecretaris, samen met de Staatssecretaris van Economische Zaken, dit zeer belangrijke issue voor Nederland op de agenda gaat zetten tijdens het Europees voorzitterschap, zodat dit aan bod komt bij de onderhandelingen over het pakket circulaire economie. Welke acties onderneemt de Staatssecretaris om voor dit standpunt medestanders te zoeken bij andere lidstaten? Hoe wordt hier de voortgang van pilots ten aanzien van herwonnen fosfaat bij betrokken en hoe worden deze pilots uitgebreid? De leden van de CDA-fractie hopen dat het mkb nog beter toegang krijgt tot de financiering uit Horizon 2020. Dit wordt meegenomen in de brief over een overkoepelend programma met de kabinetsbrede aanpak voor de circulaire economie, maar deze leden stellen vast dat dit geen onderdeel vormt van het fiche over het pakket circulaire economie. Zij vragen de Staatssecretaris dat maatwerk voor het mkb (niet arbitrair een bedrag van € 50.000 voor projecten) en zij verzoeken haar om een simpele en snelle procedure mogelijk te maken. Is de Staatssecretaris bereid om dit tot haar inzet te maken bij de Europese Commissie? De leden van de CDA-fractie vragen de Staatssecretaris of zij het mogelijk acht om het actieplan ten aanzien van de Ecodesignrichtlijn uit te breiden naar meer productgroepen en zij vragen haar of en hoe zij zich hiervoor gaat inspannen.

De leden van de D66-fractie benadrukken nogmaals verheugd te zijn over het feit dat het pakket circulaire economie een van de prioriteiten is van het Nederlandse EU-voorzitterschap. Volgens hen is dat ook nodig gezien de beperkte verwachtingen die er bestaan over de mate van voortgang die zal worden geboekt onder de voorzitterschappen die direct op het Nederlandse voorzitterschap volgen. Deze leden zullen de Staatssecretaris dan ook houden aan de wens om een voortvarende start te maken met de onderhandelingen over het afvalpakket, om het ambitieniveau en spoedige afronding na het Nederlands voorzitterschap te bevorderen. Daarnaast kunnen deze leden zich vinden in de wens van de Staatssecretaris om naast het milieubelang ook aandacht te vragen voor het economisch belang van het pakket. De leden van de D66-fractie geven te kennen dat na het vastleggen van de hierboven voorgestelde informatieafspraken in het kader van het door de Kamer geplaatste behandelvoorbehoud op het pakket circulaire economie in een brief van de Kamer aan de Staatssecretaris het behandelvoorbehoud wat deze leden betreft kan worden opgeheven. De leden van de D66-fractie vragen wel hoe dit laatste zich verhoudt tot de aanstaande Milieuraad, aangezien daar slechts een beleidsdebat over het actieplan is voorzien, omdat de onderhandelingen over het wetgevende afvalpakket nog in de beginfase verkeren. Kan de Staatssecretaris de Kamer een laatste stand van zaken geven over het voorziene tijdpad in haar voorzitterschap inzake het afvalpakket? Hoe is zij van plan om dit proces aan te jagen en ervoor te zorgen dat er geen, al dan niet moedwillige, vertraging optreedt? Daarnaast zijn deze leden benieuwd op welke inhoudelijke ambitie deze leden de Staatssecretaris kunnen afrekenen ten aanzien van het afvalpakket, wanneer zij de voorzittershamer straks aan haar collega overdraagt, nu de zij het krachtenveld ten aanzien van het pakket goed overziet. De leden van de D66-fractie vragen de Staatssecretaris of zij druk zal zetten om verwatering van de ambities in algemene zin te voorkomen, het bindende karakter van een aantal voorstellen te behouden (in het bijzonder het storten van afval) en te voorkomen dat de groep lidstaten waarvoor uitzonderingsclausules gelden verder vergroot wordt maar eerder kleiner gemaakt wordt, waar de aangenomen motie- Van Veldhoven/Cegerek (Kamerstuk 21 501-08, nr. 597) toe oproept. Met andere woorden: kan de Staatssecretaris in detail uiteenzetten hoe zij deze motie tijdens haar voorzitterschap zal uitvoeren? Zo nee, waarom niet? De leden van de D66-fractie vragen de Staatssecretaris of zij bereid is om voedselverspilling in het afvalpakket te introduceren, zodat daar niet enkel aandacht aan wordt besteed in de context van de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's), maar er daadwerkelijk handen en voeten gegeven wordt aan het tegengaan van voedselverspilling in Europa. Zo nee, waarom niet?

De leden van de D66-fractie vragen de Staatssecretaris of zij de mening deelt dat er (veel) meer kan worden ingezet op het tegengaan van plastic soep, aangezien in het nu voorliggende afvalpakket daar (veel) te weinig aandacht aan wordt besteed. Zo ja, hoe gaat zij dit bereiken? Is zij bereid tot een verhoogde inzet op het formuleren van aanbevelingen voor specifieke acties ten behoeve van reductie, vanwege de urgentie van dit probleem? Zo nee, waarom niet? De leden van de D66-fractie vragen de Staatssecretaris of zij de mening deelt dat er (veel) meer kan worden ingezet op het tegengaan van zwerfafval zoals plastic tasjes, aangezien in het nu voorliggende afvalpakket daar (veel) te weinig aandacht aan wordt besteed. Zo ja, hoe gaat zij dit bereiken? Zo nee, waarom niet? De leden van de D66-fractie vragen de Staatssecretaris of zij de mening deelt dat de doelen voor storten bindend zouden moeten zijn. Zo ja, is dit de ambitie van de Staatssecretaris binnen haar voorzitterschap? Zo nee, waarom niet? Is de Staatssecretaris voorts bereid om in te zetten op het koppelen van recyclingdoelen aan stortdoelen? Zo nee, waarom niet?

De leden van de D66-fractie merken op dat de Staatssecretaris in de geannoteerde agenda geen inhoudelijke appreciatie geeft ten aanzien van het actiepakket. De Staatssecretaris geeft enkel aan dat het streven is om op basis van de discussies in verschillende Raden toe te willen werken naar conclusies in de Milieuraad van 20 juni ten aanzien van het actieplan. Wat zijn de belangrijkste punten en kernboodschappen van de Raadsconclusies over het actieplan waar momenteel aan wordt gewerkt en die volgens planning tijdens de volgende Milieuraad worden aangenomen? Gaat de Staatssecretaris druk zetten op de Europese Commissie om concrete voorstellen te maken en om de Commissie aan het beoogde tijdpad te houden? Op dit moment komt het op de leden van deze fractie over alsof men nog in de conceptfase verkeert, terwijl het doel een werkbare, praktische strategie is. Deelt de Staatssecretaris de mening dat er onder Nederlands voorzitterschap zo spoedig mogelijk aan de slag moet worden gegaan met de actieagenda, aangezien het realiseren van een circulaire economie een brede, integrale aanpak vergt en daarom ook buiten het afvalpakket om actie nodig is? De leden van de D66-fractie vragen de Staatssecretaris of zij op inhoudelijke gronden tevreden is over de inhoud van het actieplan. Deelt zij de mening van de leden van de D66-fractie dat in het voorstel zoals het er nu ligt nog ruimte is voor verbeteringen? Zo ja, kan zij omschrijven waar zij onder haar voorzitterschap op inzet ten aanzien van het actieplan? Met andere woorden vragen deze leden ook hier: op welke inhoudelijke ambitie kunnen deze leden de Staatssecretaris afrekenen ten aanzien van het actieplan, wanneer zij de voorzittershamer straks aan haar collega overdraagt? De leden van de D66-fractie vragen of de Staatssecretaris het steeds groter wordende belang van de secundaire grondstoffenmarkt onderschrijft. Deelt zij de mening dat ten aanzien van de secundairegrondstoffenmarkt maximaal gebruik moet worden gemaakt van de voordelen van de Europese interne markt? Deelt zij de mening van deze leden dat in deze markt nadrukkelijk winst te behalen valt in termen van de circulaire economie? Deelt zij voorts de mening dat deze markt niet enkel door middel van wet- en regelgeving versterkt zou moeten worden, maar tevens door minder harde maatregelen? Zo ja, hoe ziet zij de versterking van de secundairegrondstoffenmarkt langs deze lijnen precies voor zich? Welke actie wil zij ondernemen om dit op gang te brengen? De leden van de D66-fractie vragen of de Staatssecretaris reeds duidelijkheid heeft over de vraag of zij voornemens is elementen uit de aanstaande Ecodesignrichtlijn eerder in Nederland te implementeren. Zo ja, welke elementen zijn dit? Deze vraag stellen deze leden mede naar aanleiding van een recente toezegging van de Staatssecretaris in het algemeen overleg Leefomgeving (d.d. 11 februari 2016), namelijk dat zij zal onderzoeken of het mogelijk is de strengere regelgeving inzake houtkachels eerder dan 2022 in Nederland in te voeren, zodat er zo snel mogelijk schonere houtkachels in omloop komen ter bevordering van de luchtkwaliteit. Is zij daarnaast voorstander van uitbreiding van de Ecodesignrichtlijn richting circulaire producten? Deelt zij de mening dat het uiteindelijke doel is dat producten steeds meer geproduceerd gaan worden volgens circulaire principes, zodat al aan de bron rekening kan worden gehouden met het minimaliseren en liefst uitbannen van afvalproducten? Zo ja, hoe gaat zij dit handen en voeten geven in het kader van de Ecodesignrichtlijn? De leden van de D66-fractie vragen naar een update ten aanzien van het initiatief van de Noordzee Grondstoffenrotonde, waar de leden van deze fractie voor hebben gepleit en hun warme steun aan verlenen.

De leden van de GroenLinks-fractie lezen dat het kabinet voor een daadwerkelijke transitie naar een circulaire economie voorbij de landsgrenzen wil kijken. Ook wil het kijken naar het wegnemen van belemmeringen in regelgeving en streeft het naar meer coherentie in Europese regelgeving en instrumenten. Het kabinet wil op Europees niveau meer

ruimte bieden aan koplopers. Kan de Staatssecretaris aangeven en onderbouwen of Nederland behoort tot de landen die het afvalpakket te ambitieus vinden of tot de landen die het afvalpakket niet ambitieus vinden? Wil de Staatssecretaris zich inzetten om «Resource consumption indicators» deel te laten uitmaken van het Europees Semester, zoals het Europees Parlement wil? Zo nee, waarom niet? Wil de Staatssecretaris zich op Europees niveau inzetten voor invoer van een «30% resource efficiency target»? Zo nee, waarom niet? De leden van de GroenLinks-fractie vragen de Staatssecretaris of zij bereid is zich op Europees niveau in te zetten voor ambitieuze doelen voor circulair inkopen en «resource efficiency». Kan de Staatssecretaris aangeven hoe zij aankijkt tegen uitbreiding van de Ecodesignrichtlijn naar circulair ontwerpen? Hierbij kan de uitbreiding bestaan uit zowel uitbreiding met «resource effectiveness», als uitbreiding met meer product- en dienstengroepen, niet alleen energieproducten. Deelt de Staatssecretaris de mening dat de basisgedachte van een pakket gericht op circulaire economie dient te zijn dat schadelijke stoffen uit de kringloop gehaald worden? Zo nee, waarom niet? De leden van de GroenLinks-fractie vragen de Staatssecretaris of zij de mening deelt dat hergebruik van materialen hoogwaardiger is dan verbranding met energieopwekking. Zo nee, waarom niet? Zo ja, kan de Staatssecretaris aangeven hoe zij aankijkt tegen het knelpunt tussen biomassagebruik voor energiedoeleinden en het behalen van de doelstelling voor recycling van hout? Wil de Staatssecretaris zich er op Europees niveau voor inzetten dat een nieuw Commissievoorstel «waste to energy» niet tot soortgelijke problemen leidt bij het halen van andere recyclingdoelstellingen? Waarom is de Staatssecretaris van mening dat opvulling bij bouwstoffen gelijkwaardig is aan recycling? Is het opvullen van geluidswallen met AVI-slak niet een verkapte vorm van stort, de meest laagwaardige vorm van hergebruik van materialen? De leden van de GroenLinks-fractie vragen de Staatssecretaris waarom zij inzet op het inzamelen van aluminium samen met andere metalen, terwijl Nederland ver verwijderd is van de recycledoelstellingen voor deze stof uit het EU-plan. Is de Staatssecretaris bereid om mogelijkheden te onderzoeken om aluminium apart te scheiden en actief uit afvalstoffen van bijvoorbeeld de bouw te winnen, zoals dit nu al gebeurt bij recycling van auto's in de PST-fabriek? Wil de Staatssecretaris zich op Europees niveau en binnen het kabinet inzetten om effectieve prijsprikkels te ontwikkelen voor consumenten om circulaire producten en diensten aan te schaffen, zoals een aanzet naar de mogelijkheid om btw te differentiëren op circulaire gronden?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren zien in het EU-pakket voor circulaire economie geen ambitieuze doelen voor recycling. Geen plan voor het verduurzamen van voedselproductie en consumptie, geen doelstellingen om voedselverspilling tegen te gaan. Geen fiscale prikkels om duurzame productie en consumptie aan te jagen. De winningsfase van grondstoffen wordt niet eens meegenomen, terwijl dat natuurlijk is waar de cirkel begint. Niet het verplicht stellen van repareerbaarheid van een product, maar slechts informatie geven over de repareerbaarheid ervan. Ga zo maar door. De Europese Commissie zet met het EU-pakket circulaire economie in op business as usual: op het fossiele, lineaire productie-consumptie-afvalproces, dat zo min mogelijk kost en zo veel mogelijk winst oplevert voor bedrijven, en de aarde onbewoonbaar maakt. Een duurzame economie die past binnen de draagkracht van de aarde en mededogen komt daarmee geen stapje verder. We wisten al toen het vorige pakket door de toen nieuwe Europese Commissie werd ingetrokken dat we niets ambitieus moesten verwachten, maar wat er nu gepresenteerd is, slaat toch wel alles. Deelt de Staatssecretaris deze mening? Dit pakket houdt de toekomst tegen, in plaats van deze te verwelkomen en te

faciliteren. Dat moeten we niet willen. Is de Staatssecretaris bereid de Europese Commissie terug naar de tekentafel te sturen? Zo nee, waarom niet?

Fiche: Wijzigingsvoorstel Afval Richtlijnen

De leden van de VVD-fractie zijn verbaasd dat in het voorstel zeven landen op voorhand vijf jaar uitstel krijgen om aan de recyclingdoelen voor stedelijk afval en de doelstelling voor de reductie van storten te voldoen. Kan de Staatssecretaris aangeven waarom dit in het voorstel is opgenomen? Hoe ligt dit voorstel in de rest van de Raad? De leden van de VVD-fractie willen voorkomen dat het voorstel leidt tot een toename van regeldruk, administratieve en financiële lasten. Op dit moment kan hier nog geen inschatting van gegeven worden. Kan de Staatssecretaris aangeven hoe zij hiervoor aandacht vraagt bij de punten preventie, de monitoringsverplichting, de Ecodesignrichtlijn en producentenverantwoordelijkheid? De leden van de VVD-fractie lezen dat de Staatssecretaris aangeeft dat Nederland graag gezien had dat er meer duidelijkheid zou worden gegeven over het toepassen van de afvaldefinitie in lijn met het zespuntenplan van de VVD-fractie. Gaat de Staatssecretaris hier in de onderhandelingen over het voorstel alsnog op inzetten? Zo ja, hoe en heeft zij hier medestanders in? Zo nee, waarom niet? De leden van de VVD-fractie vragen de Staatssecretaris of zij bereid is de Belgen, die zoekende zijn naar de juiste aanpak, te wijzen op de goede resultaten die voortkomen uit onze aanpak in Nederland met een raamovereenkomst verpakkingen.

De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris op welke wijze gecontroleerd zal worden dat de verschillende landen zich aan de (gewijzigde) richtlijnen met betrekking tot afval houden. Welke maatregelen, bijvoorbeeld boetes, kunnen getroffen worden indien landen zich niet aan de richtlijnen houden? De leden van de PvdA-fractie zien dat Nederland een voortrekker is op het gebied van afvalverwerking. Zij vragen de Staatssecretaris of zij dit ook zo uitdraagt in de EU. Zo nee, is zij bereid dit te doen? Deze leden zien dit namelijk als een goede kans om een deel van de banen die deze aangepaste richtlijnen naar verwachting zullen opleveren naar Nederland te halen, en tegelijkertijd de andere EU-landen te helpen hun doelstellingen te behalen. Dat is een win-winsituatie wat deze leden betreft. De leden van de fractie van de PvdA lezen dat in de richtlijn wordt gesproken over stedelijk afval. Zij begrijpen dat dit redelijk aansluit op de Nederlandse definitie van huishoudelijk afval. Zij vragen de Staatssecretaris welke exacte verschillen er tussen deze definities zitten. Welke gevolgen zullen deze verschillen hebben voor het voldoen aan de richtlijnen? De leden van de fractie van de PvdA lezen dat de doelstelling is om in 2030 slechts 10% van het stedelijk afval te storten. Zij hebben hierover nog enkele vragen. Kan de Staatssecretaris aangeven wat het huidige percentage huishoudelijk afval in Nederland is dat wordt gestort en wat dit percentage in andere landen is? Kan de Staatssecretaris definiëren wat exact onder «storten» wordt verstaan? Valt bijvoorbeeld groenafval dat gecomposteerd wordt, hier ook onder? Zijn er uitzonderingen die volgens de lijn der verwachting onder «storten» zouden vallen, maar dat in de officiële definitie niet doen? Zo ja, wat zijn deze uitzonderingen en waarom zijn zij gemaakt? De leden van de fractie van de PvdA vragen daarnaast wat de gevolgen van deze doelstelling voor de Nederlandse wet- en regelgeving zullen zijn. Zij lezen dat Nederland een ambitieuzere doelstelling nastreeft. Zij vragen de Staatssecretaris wat deze doelstelling is en hoe zij de kansen in Europa ziet om deze ambitieuzere doelstelling alsnog door te voeren. De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris hoe en wanneer lidstaten het verbod op het storten van gescheiden ingezameld afval moeten

invoeren. Hoe gaat de EU dit monitoren? Ten slotte vragen de leden van de PvdA-fractie welke maatregelen er op Europees niveau worden genomen om bedrijfsafval te recyclen. Wil de Staatssecretaris afspraken maken om op Europees niveau ook specifieke doelstellingen op te nemen voor het recyclen van bedrijfsafval?

Nederlandse reactie op de consultatie over de Europese Richtlijn Etikettering energiegebruik personenauto's

De leden van de VVD-fractie vragen waarom Nederland (onder punt 28) van de consultatie voor belastingen als effectief middel pleit, terwijl wij op geen enkel gebied weten wat andere landen doen (onder punt 27). Hoe is het mogelijk dat we niet weten wat andere landen doen? Onder punt 28 wordt labeling als neutraal beoordeeld, maar onder punt 33 wordt sterk bevestigd dat EU-regelgeving nodig zou zijn om kopers van een nieuwe auto te informeren over uitstoot en benzineverbruik. Hoe valt dit te rijmen? Is dit geen tegenstelling? Waarom acht de Staatssecretaris (onder punt 28) de CO_2-uitstoot van een auto gedurende zijn levenscyclus belangrijker dan de veiligheid als argument om kopers van nieuwe auto's te beïnvloeden? In welke mate wil zij gedrag van potentiële autokopers sturen? De leden van de VVD-fractie delen de opvattingen zoals verwoord in de ingevulde consultatieronde niet. Op welke wijze kunnen de leden van de VVD-fractie dit kenbaar te maken?

II Reactie van de Staatssecretaris

Inleiding

Hierbij treft u de beantwoording aan op de vragen die door de vaste Kamercommissie voor Infrastructuur en Milieu op 19 februari jl. zijn ingebracht over de geagendeerde stukken voor het schriftelijk overleg Milieuraad d.d. 18 februari 2016.

Ik wil graag benadrukken dat mijn rol als Voorzitter van de Raad die van «honest broker» betreft. Uiteraard bestaat daarbij wel de ruimte om op de Milieuraad eigen accenten aan te brengen.

Nadat de geannoteerde agenda aan uw Kamer is verzonden heb ik van diverse lidstaten en de Europese Commissie het verzoek ontvangen om een aantal diversenpunten aan de agenda toe te voegen. Op verzoek van Oostenrijk wordt het onderwerp «Energietransitie – Het bevorderen van milieuvriendelijke vormen van energie in de EU» als diversenpunt opgenomen. Verder heeft de Europese Commissie gevraagd om *Innovation Deals* en het EU Actieplan over *Wildlife Trafficking* te agenderen. De Commissie zal daarnaast op verzoek van België de Raad informeren over de stand van zaken wat betreft het 7e Milieu Actieprogramma. Tenslotte heeft Frankrijk de Commissie verzocht om meer informatie te verschaffen over het 3^{e} Real Driving Emissions pakket. Dit pakket betreft aanvullende elementen in de RDE procedure zoals de controle van fijnstof bij benzinevoertuigen en testprocedures voor hybride voertuigen.

Follow-up Klimaattop Parijs

Leden van de VVD-fractie vragen om een reactie op het proefschrift van de heer Mulder en vragen of ik bereid ben het CO_2-doel centraal te stellen. Uw Kamer ontvangt mijn reactie op het proefschrift binnenkort, met de door Kamerlid Dik-Faber aangevraagde brief over de CO_2-prijs. Ik zet me in voor het versterken van het ETS, waarin, zoals de VVD-Fractie vraagt, het CO_2-doel centraal staat.

De CDA-fractie vraagt naar mijn inzet op doelen voor energiebesparing en hernieuwbare energie. In dit kader vraagt de fractie van GroenLinks naar de uitvoering van de motie Van Tongeren en Dik-Faber. De vraag betreft het gezamenlijke beleidsterrein met mijn collega van Economische Zaken. Zoals vastgelegd in de conclusies van de TTE-Raad (Energie) van 26 november 2015, worden de Europese doelen voor hernieuwbare energie en energiebesparing niet vertaald naar een nationaal niveau. Nederland moet, zoals alle lidstaten, uiterlijk eind 2019 een nationaal energie- en klimaatplan voor de periode 2021–2030 opstellen, waarin nationale beleidsmaatregelen worden benoemd die bijdragen aan het halen van de doelen van de Energie Unie. Nederland zal, in lijn met de CO_2-doelstelling, in dit plan ook aangeven wat dit betekent voor hernieuwbare energie en energie-efficiëntie.

Leden van de PvdA-fractie vragen naar de effectiviteit van de marktstabiliteitsreserve versus een CO_2-belasting.
De markststabiliteitsreserve gaat in 2019 in en moet een oplossing bieden voor het overschot aan rechten op de markt. Het belangrijkste voordeel van emissiehandel en de marktstabiliteitsreserve is dat het plafond vooraf vaststaat. De uitstoot van alle bedrijven kan onder emissiehandel nooit hoger zijn dan het vastgestelde plafond. Dat geeft de garantie dat de reductiedoelstelling ook écht wordt bereikt. Een CO_2-belasting biedt weliswaar de garantie dat betaald wordt voor CO_2-uitstoot, maar niet dat een bepaalde hoeveelheid CO_2-beperking ook wordt gerealiseerd. **Leden van de fracties van GroenLinks en CDA vragen wat ik als Voorzitter doe om het ETS te versterken.** Onder ons voorzitterschap wordt het voorstel van de Europese Commissie voor de herziene ETS richtlijn voor de periode 2021–2030 behandeld. Een cruciaal onderdeel hiervan is de aanscherping (van 1,74 naar 2,2% per jaar) van de verdere CO_2 reductie na 2020, zoals door de Commissie opgenomen in het voorstel voor herziening van het ETS. Ik voorzie in juni een eerste debat over dit voorstel in de Milieuraad.

Leden van GroenLinks vragen met betrekking tot het ETS tevens naar mijn inzet op fondsen voor ontwikkelingslanden en innovatie. Onderdeel van het voorstel van de Commissie is uitbreiding van het bestaande innovatiefonds en introductie van een fonds voor modernisering van het energiesysteem van die EU-lidstaten die voldoen aan de toelatingscriteria voor het moderniseringsfonds. Een extra fonds voor ontwikkelingslanden is niet voorzien, en hiervoor is in de EU ook geen draagvlak. Het oormerken van nationale veilinginkomsten voor klimaatactie in ontwikkelingslanden is, met het oog op de strenge scheiding tussen inkomsten en uitgaven in onze begrotingsregels, voor Nederland ook geen optie.

Leden van de VVD-fractie vragen naar mijn inzet voor mondiale CO_2-beprijzing. Net als de VVD-fractie zie ik een goed werkend ETS als een essentieel instrument om de CO_2-uitstoot te beperken. Het is van belang dat emissiehandel wereldwijd navolging krijgt. Dit draagt niet alleen bij aan het verwezenlijken van de doelstelling van Parijs, maar ook aan het creëren van een gelijker mondiaal speelveld. Mondiale CO_2-beprijzing was ook onderwerp van bespreking tijdens de *high level meeting* die ik samen met Minister Royal op 12 februari organiseerde in Parijs.

Leden van de PvdA-fractie vragen een terugkoppeling van deze bijeenkomst, en leden van de VVD-fractie vragen naar het krachtenveld rond *carbon pricing*. Samen met Minister Royal heb ik aangedrongen op voortgang op het gebied van *carbon pricing*. Ook een aantal stakeholders uit de private sector leverde een bijdrage aan deze

bijeenkomst. Veel EU lidstaten en marktpartijen zien het belang van een mondiale koolstofprijs en ik hoop dat we gezamenlijk kunnen blijven optrekken om dit tot stand te brengen. Het is bemoedigend dat het aandeel wereldwijde emissies onder emissiehandelssystemen jaarlijks toeneemt, naar verwachting is dit 17% (als aandeel emissies in emissiehandelssystemen) in 2017 en in meer dan de helft van de INDCs wordt emissiehandel gesteund (ICAP status report 2016). Een mondiale koolstofprijs is niet iets dat op korte termijn gerealiseerd kan worden, maar het is wel belangrijk om hiervoor draagvlak te creëren, zodat het op termijn haalbaar wordt. **De CDA-fractie vraagt hoe het gesprek over ETS ging met de Franse Minister van Milieu.** De lopende ETS-onderhandelingen waren geen onderwerp op de agenda van de bijeenkomst in Parijs. Tijdens de *high level meeting* heb ik samen met de Franse Minister gesproken over mondiale CO_2-beprijzing met onze EU-collega's.

Leden van de fractie van Partij van de Dieren vragen naar mijn ambities onder het EU voorzitterschap. Ik richt mij op behoud van momentum na Parijs, zowel door de EU implementatie van het Parijs Akkoord hoog op de agenda te zetten als door aandacht te vragen voor betere koolstofbeprijzing.

De leden van de D66-fractie vragen hoe het proces na de klimaattop eruit ziet en hoe Europa ervoor gaat zorgen dat zij het verdrag spoedig ratificeert (niet later dan de VS en China) en aan de doelstellingen van het klimaatakkoord gaat voldoen. De leden van de GroenLinks-fractie vragen daarnaast of ik bereid ben om de nationale ratificatie in Nederland in gang te zetten, voordat de gehele EU dit doet, en daarmee als EU-voorzitter een voorbeeldfunctie te vervullen, en de leden van de Partij voor de Dieren vragen wanneer Nederland zelf het Akkoord zal ratificeren. Zoals gemeld in de brief van het kabinet van 19 februari jl. met een appreciatie van COP21 en een vooruitblik op de vervolgstappen, treedt het verdrag in werking na ratificatie door 55 landen die gezamenlijk meer dan 55% van de mondiale broeikasgasuitstoot vertegenwoordigen. Na de officiële ondertekening van het akkoord in New York op 22 april a.s. zal de EU de eerste voorbereidingen treffen voor gezamenlijke ratificatie, zodat deze tijdig zal kunnen plaatsvinden. Ook het kabinet zal vervolgens de nationale goedkeuringsprocedure in werking zetten.

Aangezien de EU inzet op het gezamenlijk bereiken van het reductiedoel van ten minste 40% in 2030, is het ook noodzakelijk om als lidstaten gezamenlijk te ratificeren, en niet één voor één. Dit neemt echter niet weg dat elke lidstaat de nationale voorbereidingen hiervoor in gang zal moeten zetten, zo ook Nederland. Om ervoor te zorgen dat het gezamenlijke EU-reductiedoel ook gehaald gaat worden, zet ik in op een voortvarende behandeling van de aanpassing van het emissiehandelssysteem (ETS) en een zo spoedig mogelijke publicatie van het Commissievoorstel voor de verdeling van de resterende opgave over de lidstaten.

Leden van de SP-fractie vragen naar de mogelijkheden om de lucht- en scheepvaart bij de oplossing van het klimaatprobleem te betrekken. De leden van de D66-fractie vragen de Staatssecretaris om een laatste stand van zaken waar het gaat om de initiatieven om te komen tot verregaande broeikasgasreductie in de internationale lucht- en scheepvaartsector. Tevens vragen deze leden naar de laatste inzichten met betrekking tot de Nederlandse inzet en verwachtingen ten aanzien van deze belangrijke dossiers, waaronder de verwachtingen voor het ICAO-proces.

Ook de internationale scheepvaart en luchtvaart hebben hun verantwoordelijkheid om maatregelen te nemen om de doelstellingen die in het Parijs Akkoord zijn vastgelegd te halen. Tijdens de informele Milieuraad van 14-15 april a.s. zal ook de klimaatactie in deze sectoren aan de orde komen.

De luchtvaart zet in op diverse maatregelen, waarbij verwezen wordt naar de zogeheten «*basket of measures*». Het gaat daarbij om technologische, operationele en infrastructurele maatregelen, om de toepassing van duurzame kerosine en de invoering van een mondiaal CO_2-reductiesysteem.Wat betreft maatregelen op technologisch gebied is onlangs een CO_2-standaard vastgesteld voor zowel nieuwe als bestaande vliegtuigen. Later dit jaar zal in de assemblee van de internationale burgerluchtvaartorganisatie ICAO worden besloten over een mondiaal CO_2-reductiesysteem. Ook worden veel inspanningen geleverd in het ontwikkelen van duurzame brandstof, maar dit is een ingewikkeld proces en vergt tijd.
In het licht van de discussies die een aantal jaren geleden in uw Kamer zijn gevoerd over de opname van de luchtvaart in het Europese ETS is destijds besloten, dat Nederland zich zou inzetten voor mondiale maatregelen om CO_2-emissies in de luchtvaart te reduceren. Op basis hiervan is Nederland, zowel bij de ontwikkeling van de CO_2-standaard in de afgelopen jaren als bij de recente onderhandelingen daarover, direct betrokken geweest. Ook heeft Nederland vanaf het begin deelgenomen aan de ontwikkeling van een mondiaal CO_2-reductiesysteem, nadat hiertoe in de ICAO Assemblee van 2013 was besloten.
Ter voorbereiding op een positief resultaat begin oktober in de assemblee is door ICAO een zogeheten High Level Group opgericht bestaande uit directeuren-generaal uit diverse landen. Nederland zal samen met het Verenigd Koninkrijk en Zweden namens Europa deelnemen aan deze High Level Group. De verwachtingen zijn positief. Grote luchtvaartlanden hebben reeds aangegeven waarde te hechten aan een positief besluit in de assemblee later dit jaar.

Voor de scheepvaart worden afspraken gemaakt in de Internationale Maritieme Organisatie (IMO). Hier worden, in aanvulling op de efficiency normen die in 2013 van kracht werden voor nieuwe schepen, onderhandelingen gevoerd over een gefaseerde aanpak van maatregelen voor bestaande schepen die bestaat uit:
1) het monitoren van de CO_2 emissies en de efficiency van schepen;
2) analyse van de verkregen data, en
3) besluitvorming over reductie maatregelen.

De inzet van Nederland en de EU is om nog dit jaar overeenstemming te bereiken over de eerste stap: een mondiaal data collectie systeem. De EU heeft recent een verordening aangenomen over monitoring, rapportage en verificatie (MRV) van maritieme CO_2 emissies. Deze verordening moet de CO_2 emissies en de efficiency van de zeescheepvaart beter inzichtelijk maken en een constructieve bijdrage leveren aan het debat in de IMO.

Leden van de PvdA-fractie stellen vragen over de discussie die plaatsvindt over de gevolgen van het Parijs Akkoord voor het EU 2030 klimaat- en energiebeleid. De leden van de fracties van de PvdA, SP en D66 vragen om een reactie/toelichting op de analyse van het Parijs Akkoord door de Europese Commissie. Deze analyse zal verschijnen in de vorm van een Mededeling en zal naar verwachting pas vlak voor de Milieuraad van 4 maart door het College van Commissarissen worden aangenomen. Het kabinet zal met inachtneming van de daarvoor geldende termijn een BNC fiche over de mededeling naar uw Kamer sturen. In de Milieuraad zal de Commissie de mededeling

presenteren. Vervolgens verwacht ik met name een discussie over hoe het EU klimaat- en energiebeleid in lijn gebracht kan worden met het Parijs Akkoord.

De leden van de fractie van GroenLinks vragen hoe ervoor wordt gezorgd dat het EU pakket flexibel genoeg is om in de toekomst de EU-INDC te kunnen aanscherpen. Het is mogelijk dat lidstaten dit aankaarten tijdens het debat in de komende Milieuraad. Ik verwacht dat dit vraagstuk onderdeel wordt van de onderhandelingen over de EU wetgeving (ETS en de nieuwe *Effort sharing decision*), mede door inzet van het Europees Parlement. Ik zal de resultaten van het debat samenvatten in een brief aan de vaste Voorzitter van de Europese Raad en een afschrift hiervan, zoals D66 vraagt, aan uw Kamer doen toekomen.

De leden van de D66-fractie vragen hoe Europa zich zal voorbereiden op de *«facilitative dialogue* in 2018», waarbij ook de Europese klimaatdoelstelling verhoogd kan worden. De leden van de GroenLinks-fractie vragen daarnaast of ik kan toezeggen dat ik met aanpassing van de Nederlandse INDC en extra maatregelen tegen klimaatverandering niet zal wachten op de uitkomsten van het extra Europese onderzoek naar de impact van het Akkoord van Parijs op de huidige plannen. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vragen verder of ik zal aandringen op een snelle *review* van de Europese beloftes en die koppelen aan het klimaat- en energiepakket voor 2030.
Uiterlijk in 2020 moeten landen hun definitieve klimaatbijdrage (*Nationally Determined Contribution / NDC*) indienen. In het besluit bij het Parijs Akkoord wordt het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) verzocht zich te buigen over de effecten van 1,5 graad opwarming en de daaraan gerelateerde mondiale emissiepaden, en hierover in 2018 een rapport uit te brengen. De uitkomst van deze analyse zal dienen als input voor de «faciliterende dialoog» die datzelfde jaar zal plaatsvinden tussen landen over de klimaatbijdragen, waarmee dit ook voor de EU een moment is om naar de eigen inzet te kijken. Na de inwerkingtreding van het akkoord vindt vanaf 2023 vervolgens elke vijf jaar een beoordeling plaats van de collectieve voortgang, als opmaat naar nieuw in te dienen klimaatbijdragen in 2025.

De leden van de SP vragen daarnaast om een toelichting op de Nederlandse inzet en naar de wijze waarop ik dit in Europees verband ga inbrengen. Voor de Nederlandse inzet verwijs ik u naar de brief van de regering die op 19 februari jl. naar uw Kamer is gestuurd. In Europees verband zal ik mij als voorzitter inzetten voor een vruchtbare discussie in de Milieuraad, gericht op het behouden van het positieve momentum van Parijs, en daarnaast op de kansen die het verder beprijzen van CO_2 biedt. Dat laatste is onlangs uitgebreid aan bod gekomen tijdens de eerdergenoemde door Minister Segolène Royal van Frankrijk en mij in Parijs georganiseerde bijeenkomst.

Leden van de fractie van GroenLinks vragen wanneer de Kamer het IBO CO_2 onderzoek en de kabinetsreactie hierop zal ontvangen. Dit rapport zal, voorzien van een kabinetsreactie, over enkele weken aan uw Kamer worden aangeboden. Het zal echter niet lukken om voor de Milieuraad van 4 maart de Kabinetsreactie vast te stellen. **De fractie van de Partij voor de Dieren vraagt of ik mij inzet voor de sluiting van kolencentrales.** De Minister van Economische Zaken zal – zoals verwoord in de brief van 18 december jl. (Kamerstuk 30 196, nr. 380) scenario's ontwikkelen rond het uitfaseren van kolencentrales. Het kabinet zal vervolgens nog in deze kabinetsperiode een besluit nemen, afhankelijk

van de ontwikkelde scenario's, over een uitfaseringsvariant en de hierbij behorende tijdshorizon.

De fracties van de Socialistische partij, GroenLinks en de Partij voor de Dieren vragen naar de Nederlandse inzet met betrekking tot de Europese klimaatfinanciering. Meer transparantie over de inzet op klimaatfinanciering richting 2020 is een onderdeel van de verdere invulling van het klimaatakkoord van Parijs. Onder Nederlands voorzitterschap wordt een Europese strategie voor klimaatfinanciering voorbereid, welke in september bij de VN zal worden ingediend. In deze strategie zal ingegaan worden op beleid, projecten en programma's van de Europese lidstaten maar ook op private en andere bronnen voor klimaatfinanciering. Ook innovatieve financiering kan hier onderdeel van zijn. Nederland zal conform het verzoek van de Groen Links fractie blijven bepleiten dat zowel bij adaptatie als mitigatie de belangen van de armste landen worden meegewogen bij de invulling van de Europese klimaatfinanciering.
De criteria voor wat mag meetellen als klimaatfinanciering zullen tijdens de COP van 2018 worden vastgesteld. Ook hier zullen de voorbereidingen al dit jaar beginnen en zal Europa voor COP22 in Marokko in november van dit jaar al een positie in moeten nemen. De belangrijkste Europese donoren – inclusief Nederland – hebben vorig jaar samen met de VS, Canada, Noorwegen en Japan een gezamenlijke verklaring[1] afgegeven over wat zij vinden dat meetelt. Deze verklaring was ook de basis van het OESO-rapport over klimaatfinanciering in 2013 en 2014[2] dat net voor Parijs verscheen. Nederland zal conform het verzoek van de GroenLinks fractie samen met andere grote klimaatdonoren in Europa het voortouw nemen om tot een Europese positie te komen.
De SP-fractie vraagt hoe haalbaar concrete langetermijnafspraken over klimaatfinanciering binnen Europa zijn en de GroenLinks fractie vraagt naar de uitvoering van de motie Klaver/Vos. Europa heeft meermalen zijn commitment uitgesproken om de inzet voor klimaat te laten stijgen. De afgelopen jaren werd dit ook gerealiseerd. Door de huidige druk op de budgetten voor internationale samenwerking als gevolg van de grote migratiestromen is deze uitdaging groter geworden. Het belang van het klimaatakkoord is echter groot. Alleen als alle landen meedoen kan klimaatverandering worden beperkt. De verwachting is daarom dat Europa zich maximaal zal inzetten om invulling te geven aan de besluiten van Parijs omtrent klimaatfinanciering.
Leden van de PvdA-fractie hebben vragen omtrent de kamerbrief over Europees klimaatonderzoek en de inzet van Nederland daarbij. Voor Horizon2020 is afgesproken dat minimaal 35% van het beschikbare budget aan klimaat gerelateerd onderzoek wordt besteed. De Europese Commissie dient de stand van zaken omtrent dit streefpercentage regelmatig te delen met de lidstaten. Ik heb overigens geen reden om te denken dat het streefpercentage zal veranderen. Horizon 2020 is het Europese Kaderprogramma voor Onderzoek en Innovatie. Er is geen direct verband met ETS en de Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie. In indirecte zin kan klimaatonderzoek in Horizon 2020 wel bijdragen aan verbeterde inzichten die de effectiviteit van deze instrumenten kunnen beïnvloeden. Nederland neemt deel aan de klimaatrelevante *Joint Programme Initiatives (JPI) «Climate Knowledge for Europe»,* «Water» en «*Food Security, Agriculture and Climate Change»*. Dat zijn programma's waarin onderzoeksfinanciers in de lidstaten een deel van hun middelen bundelen. De onderzoeksagenda voor deze programma's wordt vastgesteld door het Bestuur van een JPI, waarin ook vertegenwoordigers van Nederlandse onderzoeksfinanciers zitting hebben. Zoals gebruikelijk worden de Europese onderzoek- en innovatieprogramma's halverwege de

[1] http://www.news.admin.ch/NSBSubscriber/message/attachments/40866.pdf
[2] http://www.oecd.org/env/cc/oecd-cpi-climate-finance-report.htm

looptijd geëvalueerd. Binnenkort start dan ook de mid-term review van Horizon 2020. Deze zal naar verwachting eind 2017 gereed zijn, waarna bespreking met de lidstaten plaatsvindt. Dit kan mede aanleiding zijn om voorstellen te ontwikkelen om het huidige systeem aan te passen.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vragen om een reactie op hun oproep om werk te maken van vergroening van het belastingstelsel, mede in het licht van het Europees Semester. De Europese Commissie heeft in haar «annual growth survey 2015» aangegeven dat een belastingverschuiving van bijvoorbeeld arbeid naar consumptie kan helpen om groei en banen te bevorderen. Het kabinet heeft vorig jaar actief gewerkt aan een stelselwijziging, daarbij is ook gekeken naar een belastingschuif voorgesteld van arbeid naar consumptie. Dit voorstel heeft niet kunnen rekenen op voldoende draagvlak binnen de Staten-Generaal.
Het kabinet heeft met het Belastingplan 2016 een aantal maatregelen ingevoerd die leiden tot verdere fiscale vergroening en blijft daar ook in de toekomst voor open staan. Het heeft daarbij wel een scherp oog voor de internationale concurrentiepositie, de uitvoerbaarheid en het politieke draagvlak van de voorgestelde maatregelen.

Verdrag van Minamata

De leden van de GroenLinks-fractie vragen hoe het staat met de Nederlandse ratificatie van het Verdrag van Minamata, en vragen of ik kan toelichten waarom ratificatie van het verdrag moet wachten op implementatie van een Europese richtlijn?
Een land kan een verdrag pas ratificeren als de regelgeving voldoet aan alle bepalingen van het verdrag. De regelgeving betreffende kwik is Europees vastgesteld vanwege onder meer harmonisatie van de binnenmarkt. Deze regelgeving voldoet al grotendeels aan het verdrag maar op een paar punten is aanvulling nodig. De Europese Commissie heeft op 2 februari jl. een voorstel voor een nieuwe verordening uitgebracht. Deze zal in de plaats komen van de bestaande verordening betreffende kwik. Nederland zal het Verdrag van Minamata ratificeren zodra de nieuwe verordening is vastgesteld.
Als EU-voorzitter streef ik naar een zo spoedig mogelijke ratificatie van het Verdrag van Minamata. Daarom ben ik al een week nadat het Commissievoorstel uitkwam gestart met de bespreking van de EU-verordening in de Raadswerkgroep.
Als de onderhandelingen in de Raad en vervolgens met het EP vlot verlopen kan de EU-verordening voor het einde van het jaar zijn vastgesteld. Op het moment dat de verordening is vastgesteld zal ik mij inspannen voor een spoedige ratificatie door Nederland. Het verdrag zal hiertoe voor goedkeuring worden aangeboden aan het parlement.

Hormoonverstorende stoffen

De leden van de GroenLinks-fractie en van de fractie van de Partij voor de Dieren vragen of de juridische basis voor een impact assessment wel aanwezig is, of de Commissie niet onmiddellijk de criteria voor hormoonverstorende stoffen moet publiceren, en pleiten ervoor *potency* en sociaaleconomische gevolgen daarin niet mee te nemen. Niets staat de Commissie in de weg om impact assessments uit te voeren. Vanzelfsprekend is het van belang inzicht te hebben in de mogelijke gevolgen van beleid. In dit geval echter was de Commissie volgens de Biocidenverordening verplicht tijdig criteria vast te stellen. Een eventuele wens om een impact assessment uit te voeren ontslaat de Commissie niet van deze plicht, zoals is bevestigd in de uitspraak van het Hof. Als voorzitter heb ik de uitspraak van het Hof op de

agenda van de Milieuraad gezet en zal ik een verklaring ter vaststelling aan de Raad voorleggen waarin de Commissie wordt opgeroepen zich aan de uitspraak te houden. De eerste prioriteit is nu dat de Commissie onverwijld criteria vaststelt.

De opvattingen van Nederland als lidstaat over de criteria zijn overigens neergelegd in de «Reactie op de publieke consultatie» zoals de Kamer ook al opmerkt. Hierin is aangegeven dat wat Nederland betreft de criteria uitsluitend gebaseerd dienen te zijn op de gevaarseigenschappen van een stof. Dat laat overigens onverlet dat het kabinet wel van mening is dat het gebruik van een stof onderworpen moet zijn aan een afweging van de risico's van die stof en van de mogelijke alternatieven ervoor.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen of de kosten van hormoonverstorende stoffen besproken kunnen worden op de Milieuraad van 4 maart. In regelgeving als REACH en de Biocidenverordening is vastgelegd dat met hormoonverstorende stoffen even zorgvuldig moet worden omgegaan als met andere zeer zorgwekkende stoffen als bijvoorbeeld kankerverwekkende stoffen. Die regelgeving en bijbehorende zorg staan niet ter discussie. De beheersing van dergelijke stoffen is echter minder effectief nu criteria om hormoonverstorende stoffen te identificeren ontbreken. Dat benadrukt de noodzaak dat de Commissie deze onverwijld vaststelt.

Wel deel ik de mening dat het belangrijk is om goed zicht te hebben op de kosten voor gezondheid en milieu. Ik heb daarom de Universiteit van Utrecht gevraagd verschillende berekeningswijzen te analyseren van de gezondheidskosten van ziektebeelden die in verband worden gebracht met hormoonverstoring. Dit onderzoek wordt begeleid door het RIVM. Zodra de resultaten zijn gepubliceerd zullen deze onder de aandacht worden gebracht van de Europese Commissie en de andere lidstaten.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen of het Europese systeem van labeling de mogelijkheid biedt aan te geven dat producten hormoonverstorende stoffen bevatten. De Indelings- en Etiketteringsverordering (CLP) verplicht niet om te vermelden dat een product een hormoonverstorende stof bevat. Wanneer een hormoonverstorende stof tevens als zeer zorgwekkende stof is geïdentificeerd, kunnen stoffen of mengsels die deze stof bevatten boven een bepaalde grenswaarde, meestal 0,1%, wel zelf als zeer zorgwekkende stof worden voorgedragen. Ook moeten leveranciers van producten waar meer dan 0,1% van een zeer zorgwekkende stof in aanwezig is, dit product notificeren bij het Europees Agentschap voor Chemische Stoffen en op het veiligheidsinformatieblad melding maken van het aanwezig zijn van de stof.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vragen of het voorzorgprincipe uitgangspunt zou moeten zijn van het beleid gericht op hormoonverstorende stoffen en of gepleit kan worden voor beleidsopties die het risico van zulke stoffen voor volksgezondheid en ecosystemen zoveel mogelijk beperken. Tevens wordt gevraagd of Nederland zich hierover uitspreekt tijdens de Milieuraad. Het voorzorgprincipe wordt in het stoffenbeleid ingevuld door te vereisen dat voorafgaand aan het toelaten op de markt, de eigenschappen van die stoffen moeten worden bekendgemaakt. Deze kennis wordt dan gebruikt om te bepalen of de toelating van dergelijke stoffen moet worden beperkt of aan voorwaarden moet worden gebonden. Zoals bovenstaand is toegelicht, kent de regelgeving al strikte bepalingen over het gebruik van hormoonverstorende stoffen waarbij uitgangspunten zijn dat toelating in beginsel niet mag (zoals in de

Biocidenverordening is vastgelegd) of dat moet worden gestreefd naar minimalisatie en substitutie (onder REACH). Ik beschouw deze uitgangspunten adequaat. Als de Europese criteria zijn vastgesteld, zal dit systeem naar verwachting beter gaan werken.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vragen of het kabinet druk uitoefent op de Europese Commissie om snel tot uitfasering van hormoonverstorende stoffen te komen en of dit onderwerp op de agenda van de eerstvolgende Raad Werkgelegenheid, Sociaal Beleid, Volksgezondheid en Consumentenzaken wordt gezet. Het kabinet heeft consequent aangedrongen op het snel vaststellen van criteria voor hormoonverstorende stoffen bij de Europese Commissie bij elke relevante gelegenheid. De «Reactie op de publieke consultatie over criteria voor hormoonverstorende stoffen» bevat het standpunt van het kabinet en zal ook in de toekomst leidend zijn voor de inhoudelijke inbreng van Nederland. Overigens is het niet zo dat in alle gevallen hormoonverstorende stoffen moeten worden uitgefaseerd. Toepassing kan bijvoorbeeld worden toegelaten als de blootstelling verwaarloosbaar is. De eerstvolgende Raad Werkgelegenheid, Sociaal Beleid, Volksgezondheid en Consumentenzaken gaat alleen over sociale zaken en niet over gezondheid dus zal dit onderwerp niet daar geagendeerd kunnen worden.

NEC-richtlijn

De leden van de VVD-fractie vragen naar de balans tussen ambitie en uitvoerbaarheid op het gebied van de NEC-Richtlijn. De voor Nederland haalbare emissiereducties zoals berekend door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) zijn een optimum tussen ambitie en uitvoerbaarheid. De emissiereducties voor Nederland die nu in het Raadsstandpunt zijn opgenomen, liggen lager en betekenen dat alleen voor zwaveldioxide (SO_2) tussen nu en 2030 een aanvullende beleidsinspanning zal moeten worden geleverd. Ik kijk daarbij uiteraard ook naar de kosteneffectiviteit en uitvoerbaarheid van de maatregelen. De uitkomsten van het PBL-rappport zijn daarbij een inspiratiebron.

De leden van de VVD-fractie vragen naar een reflectie op de verschillen tussen lidstaten.
Ik kan als voorzitter alleen herhalen wat ik gezegd heb in de Milieuraad van 16 december 2015: ik ben teleurgesteld in het ambitieniveau, maar een grote meerderheid van lidstaten sprak in de discussie steun uit voor de voorgestelde algemene oriëntatie en de balans tussen haalbaarheid en ambitie.

De leden van de VVD-fractie vragen naar een overzicht van de belangrijkste stoffen en normen per land zoals de Europese Commissie voorstelt. Deze normen (of «plafonds») zijn opgenomen in bijlage II van het Commissievoorstel. Deze bijlage II is als bijlage bij deze brief opgenomen[3].

De leden van de VVD-fractie vragen hoe ik als tijdelijk voorzitter van de Raad ervoor zal zorgen dat resultaat wordt geboekt, ondanks uiteenlopende belangen. Ik vind het van groot belang om als onafhankelijk voorzitter te opereren en daarbij te streven naar een gezamenlijk resultaat.

[3] Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

De leden van de VVD-fractie vragen mij wat ik ervan vind dat het methaanplafond uit de richtlijn is geschrapt door het Europees Parlement. De Raad heeft er voor gekozen het methaanplafond te schrappen. Ik vond de onderbouwing van het voorstel van de Commissie voor invoering van het methaanplafond onvoldoende. In de onderhandelingen tussen het Europees Parlement, de Europese Commissie en de Raad zal dit onderwerp ongetwijfeld terug komen, omdat de Europese Commissie en het Europees Parlement wel graag een methaanplafond zouden zien. Het Europees Parlement heeft er in zijn voorstel voor gekozen om herkauwers uit te sluiten van dit mogelijke methaanplafond.

De leden van de VVD-fractie vragen mij naar mijn inzet voor de periode 2020–2030 en of ik daarbij pleit voor strengere normen. In Europees verband lijkt er geen draagvlak voor strengere Europese normen voor de (lokale) luchtkwaliteit. Aangezien er onder de huidige normen nog gezondheidsrisico's zijn blijf ik, zoals aangegeven tijdens Algemeen Overleg van 5 februari, werken aan de verdere verbetering van de luchtkwaliteit.

De leden van de VVD-fractie willen weten of ik me ervoor zal inzetten om roet in de nieuwe periode op te nemen in de richtlijn? De Raad, het Europees Parlement noch de Europese Commissie hebben een plafond voor roet voorgesteld. Het is niet aan mij een dergelijk voorstel te doen. In de onderhandelingen met het Europees Parlement wordt mijn mandaat bepaald door de algemene oriëntatie die in de Milieuraad van december 2015 is vastgesteld. Een eventuele opname van roet in de richtlijn maakt hier geen onderdeel van uit. Dit zou aan de orde kunnen komen bij een eventuele toekomstige herziening van de richtlijn.

De leden van de VVD-fractie vragen of ik inzicht kan geven in de gevolgen van hogere doelen voor ruimtelijke-ordeningskwesties, landbouw, industrie, verkeer en vervoer en de bouw? Welke sectoren zijn nog meer onderhevig aan een streng regime en waar liggen mogelijke belemmeringen? Op mijn verzoek werkt PBL op dit moment aan een aanvullende analyse naar de macro-economische kosten als gevolg van de NEC-Richtlijn. Deze analyse is na de zomer van 2016 beschikbaar.

Deze analyse gebruik ik om in een later stadium te komen tot een passende verdeling van inspanningen over de verschillende sectoren die bijdragen aan de luchtverontreiniging. Het voorstel voor de NEC-Richtlijn voorziet namelijk in een programma om dit inzichtelijk te maken. Iedere lidstaat moet een dergelijk programma uiterlijk binnen 21 maanden na inwerkingtreding van de Richtlijn aan de Commissie voorleggen en daarna geregeld herzien. Naar mijn mening is dit programma het instrument om keuzes te maken in de te treffen maatregelen, in samenspraak met belanghebbenden en met uw Kamer. Afhankelijk van de onderhandelingen in het Europese traject verwacht ik na de zomer van 2016 te beginnen met het opstellen van dit programma.

De leden van de VVD-fractie vragen of ik iets kan zeggen over de uitvoering van de gestelde doelen voor luchtkwaliteit? Door de voorgestelde reducties van de NEC-richtlijn te realiseren, zullen de achtergrondconcentraties in heel Europa dalen en zal de luchtkwaliteit verbeteren. Op termijn zal dit zichtbaar worden in de gemeten concentraties.

Circulaire economie

Uw Kamer heeft onlangs een behandelvoorbehoud geplaatst op de Commissievoorstellen met betrekking tot het circulaire economie actieplan en de wijzigingvoorstellen voor afval. In dit kader verzochten de leden van de PvdA- en D66-fracties om afspraken over de informatievoorziening te maken. Daarnaast vragen leden van de SP en CDA-fracties aanvullende vragen over de informatievoorziening en de voortgang in de onderhandelingen.
Ik ben blij dat uw Kamer dit ook een belangrijk onderwerp en wissel graag van gedachten over de vooruitzichten voor behandeling van deze voorstellen in de Raad. Voor de wetgevende afvalvoorstellen enerzijds en het actieplan anderzijds gelden afzonderlijke behandeltrajecten.
De wetgevende voorstellen worden momenteel onder het Nederlandse voorzitterschap behandeld in de ambtelijke raadswerkgroep Milieu. Indien tijdens de onderhandelingen een gemeenschappelijk standpunt van de Raad wordt vastgesteld, zal ik u uiteraard zo vroeg mogelijk voorafgaand aan de betreffende milieuraad hierover informeren.
Het Europees Parlement bestudeert de voorstellen op dit moment. Naar verwachting zullen de Raad en het Europese Parlement niet eerder dan eind 2016 in onderhandeling treden. Ik zal u te zijner tijd informeren over de laatste stand van zaken hieromtrent. Daarbij kan ik in algemene termen het krachtenveld schetsen, maar ik zal geen posities van individuele lidstaten benoemen. De reguliere algemeen overleggen met uw Kamer over de Milieuraad en over Circulaire Economie bieden wat mij betreft voldoende gelegenheid om van gedachten te wisselen over de voortgang in de onderhandelingen. Het actieplan heeft geen wetgevende status maar vormt een agenda van meer dan 50 acties die de Commissie in de haar huidige zittingstermijn wil initiëren. Op het moment dat deze acties uitmonden in concrete Commissievoorstellen, zal ik uw Kamer hierover per fiche informeren.
Tijdens het Nederlands voorzitterschap neem ik het initiatief tot een reactie van de Raad op het actieplan. Ik wil ook bespreken op welke manier lidstaten zelf denken te kunnen bijdragen aan de uitvoering van het actieplan en in het algemeen aan de transitie naar een circulaire economie. Hiertoe wordt het Actieplan besproken in de Concurrentiekrachtraad van 29 februari en de Milieuraad van 4 maart.

Leden van verschillende fracties hebben gevraagd hoe ik tegen de Commissievoorstellen aankijk en hoe ik mij als EU voorzitter zal inzetten o.g.v. circulair economie en voor het verwezenlijking van de Nederlandse ambities hierin. Verschillende leden vragen ook naar de inhoud van eventuele Raadsconclusies. Daarnaast vragen de leden van de D66-fractie op welke inhoudelijke resultaten zij mij aan het eind van het voorzitterschap kunnen afrekenen.
Zoals aangegeven in de BNC fiches die op 5 februari naar de Kamer zijn gezonden, beschouw ik het circulaire economie-pakket als een belangrijke bijdrage aan de transitie naar een circulaire economie in Nederland en in Europa. Zowel het wetgevende pakket als het actieplan vind ik realistisch, ik wil de ambitie continueren. Het wetgevende pakket zie ik als een aanzienlijke stap vooruit. Het is van groot belang dat achterblijvers in de EU hun afvalmanagement verbeteren zodat hergebruik en recycling wordt vergroot. Hiermee wordt grootschalig storten gereduceerd en recycling in de EU gestimuleerd. Dat is ook in het belang van Nederland. In het actieplan hanteert de Commissie een integrale aanpak en een breed palet aan maatregelen. Die beslaan de hele cirkel, van duurzame winning van grondstoffen tot recycling en afvalbeheer. Daarbij is ook aandacht voor het wegnemen van belemmeringen in regelgeving en het bevorderen van een Europese markt voor hergebruik van grondstoffen. Dat vind ik een

goede ontwikkeling. Nu is het zaak dat de ambities en voornemens worden omgezet in concrete maatregelen.

Tijdens het voorzitterschap zet ik mij in voor een voortvarende start van de onderhandelingen over het afvalpakket en een ambitieuze reactie van de Raad op het actieplan. Een EU-breed draagvlak en voortvarende uitwerking van de Commissievoorstellen vind ik belangrijk. Ik streef naar ambitieuze raadsconclusies waar alle 28 lidstaten zich achter kunnen scharen.
Na het voorzitterschap, bij het voortzetten van de onderhandelingen over het afvalpakket en bij de uitwerking van de maatregelen in het actieplan, zal Nederland zich als lidstaat inzetten voor aansluiting bij de Nederlandse ambities en belangen.
Ten aanzien van de uitvoering van de Commissievoorstellen onderschrijf ik het belang van snelle, goede en integrale uitvoering van de aangekondigde maatregelen. In de eerste reacties van lidstaten op het actieplan wordt hier veel aandacht aan besteed en ook tijdens de stakeholderbijeenkomst in Rotterdam kwam dit naar voren als belangrijk aandachtspunt. Dit is overgebracht bij de Raad en de Commissie en zal naar verwachting gedurende het voorzitterschap ruime aandacht krijgen.

De leden van de VVD-fractie vragen hoe ik naast het milieubelang ook aandacht voor het economisch belang van het circulaire economie pakket zal vragen.
Het circulaire economie actie plan wordt besproken in de Milieuraad van 4 maart en in de Raad van Concurrentievermogen van 29 februari. In de Raad van Concurrentievermogen zal daarbij vooral aandacht worden gevraagd voor de economische kansen en uitdagingen. Het doel is om op basis van beide discussies te komen tot één gezamenlijke reactie van de Raad op 20 juni. Zo wil ik een integrale aanpak bevorderen en samenhang tussen het milieu en economisch belang van de circulaire economie waarborgen.

De leden van de VVD-fractie vragen mij de relatie tussen het actieplan en Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (REACH) nader toe te lichten. Daarnaast vragen de leden van de GL-fractie of ik de mening deel dat de basisgedachte achter het pakket gericht moet zijn op het verwijderen van schadelijke stoffen uit de kringloop.
Voor een Circulaire Economie is het van belang om producten, materialen en stoffen zoveel mogelijk te recyclen of hergebruik toe te passen, terwijl het vanuit het chemische stoffenbeleid van belang is om zeer zorgwekkende chemische stoffen zoveel mogelijk uit de kringloop te halen. In het actieplan circulaire economie kondigt de Commissie aan te komen met een analyse over het verband tussen wetgeving gericht op chemische stoffen, producten en afval, en met opties voor maatregelen hiervoor.
Ik deel de mening dat schadelijke stoffen in principe uit de kringloop moeten blijven. Dit kan door duurzaam ontwerp van producten en door het zoveel mogelijk voorkomen van schadelijke stoffen in het recyclingcircuit. Daarbij vind een gebalanceerde benadering belangrijk die recht doet aan beide doelstellingen en die op EU niveau wordt afgesproken. Zo gaat het met name om de vraag welke criteria in ogenschouw genomen moeten worden om te bepalen onder welke voorwaarden een materiaal verantwoord gerecycleerd kan worden.
De leden van de PvdA-fractie vragen naar de stand van zaken omtrent financieringsmogelijkheden voor circulaire economie in Horizon 2020 (650 miljoen euro) en structuurfondsen (5,5 miljard euro). De leden van de PvdA-fractie en daarnaast naar de toegankelijkheid voor het MKB van financieringsmogelijkheden onder Horizon2020. De leden van de CDA-fractie vragen daarnaast of ik

me wil inzetten voor maatwerk voor het MKB (niet arbitrair een bedrag van € 50.000 voor projecten) en een simpele en snelle procedure.
Mijn collega's van EZ en OCW zijn verantwoordelijk voor de algemene inzet van Horizon2020 gelden, en dat betreft ook de verdeling van gelden tussen MKB en grotere bedrijven. Ik vind het belangrijk dat deze financieringsmogelijkheden toegankelijk zijn voor het MKB. Ik deel uw zorg dat het MKB niet makkelijk blijkt te kunnen deelnemen, ondanks dat daarvoor voorzieningen zijn getroffen binnen Horizon2020 en op nationaal niveau.
De 650 miljoen euro waarover de leden spreken valt onder de algemeen geldende regels voor toekenning van financiering uit het Europees onderzoekprogramma Horizon2020. De besteding hiervan gebeurt door middel van calls-for-proposal met onafhankelijke evaluatie van de meest excellente voorstellen. Deze calls staan open voor het bedrijfsleven, met een specifieke richtdoel dat ca. 15% van het beschikbare budget ten goede komt aan het MKB.
Op dit moment staat de eerste call-for-proposals open voor het indienen van voorstellen. In 2017 zal de tweede call-for-proposals afgewikkeld worden.
De in de vraagstelling genoemde € 50.000 betreft slechts één fase van het speciale MKB-instrument onder Horizon2020, waarop de beste geselecteerde MKB-voorstellen kunnen rekenen voor een haalbaarheidsstudie. In fase 2 kan per bedrijf tot € 2,5 mln. worden verkregen voor de ontwikkeling van producten voor marktintroductie. In fase 3 kan een bedrijf ondersteuning krijgen bij het aantrekken van financiering in de vorm van een lening, krediet of participatie voor de verdere commerciële uitrol. De nadruk op begeleiding van RVO voor bedrijven bij het indienen van projectvoorstellen ligt op fase 2, aangezien daar meer dan 80% van het budget voor het H2020 MKB-instrument geoormerkt is.
Voor wat betreft onderzoek en innovatie voor milieu onder het MKB-instrument, heb ik de RVO opdracht gegeven te onderzoeken in hoeverre het Nederlandse MKB verdere ondersteuning moet krijgen bij het indienen van voorstellen. In de loop van 2016 moet dit blijken.
Overigens mag opgemerkt worden dat het Nederlandse MKB over de gehele breedte van het milieudeel van Horizon2020 het met ca. 18% uitstekend doet.
In 2014 en 2015 zijn alle programma's voor Europese Structuur- en Investeringsfondsen in Europa vastgesteld. Deze programma's zetten onder meer in op de thema's «overgang» naar een koolstofarme economie» en «klimaat adaptatie» en «bevordering van het efficiënt gebruik van hulpbronnen». Deze programma's bieden ruimte voor het indienen van projecten binnen het spectrum van de Circulaire Economie.
Voor overige vragen ten aanzien van de Europese Structuur- en Investeringsfondsen verwijs ik graag naar mijn collega van Economische Zaken.

De leden van de PvdA-fractie vragen of ik bij economische stimuleringsmaatregelen voor groenere producten ook wil aangeven dat dit ook voor het MKB toegankelijk moet zijn.
Ja, dat moet ook toegankelijk zijn voor het MKB. De Europese Commissie zal in het kader van Actieplan Circulaire economie nog met nadere voorstellen komen op het gebied van groene aanbestedingsregels, producentenverantwoordelijkheid en ecodesign om de transitie naar een circulaire economie te versterken. De voorstellen die de Commissie doet en de uitwerking daarvan zullen naar verwachting gelden voor het gehele bedrijfsleven, dus ook het MKB.

De leden van de PvdA, D66, CDA en GroenLinks-fracties vragen naar uitbreiding van de Ecodesign richtlijn t.b.v. de circulaire economie, waaronder specifieke aandacht voor repareerbaarheid, bestendigheid en recyclebaarheid van producten en voor

uitbreiding naar meer productgroepen dan uitsluitend energie gerelateerde producten.
Het EU Actieplan bevat diverse intenties voor het introduceren van eisen gericht op meer efficiënt omgaan met materialen in producten. Het gaat daarbij om aspecten als levensduur, repareerbaarheid en recyclebaarheid van producten. Deze worden in het verwachte Ecodesign werkplan nader uitgewerkt. Ik steun in principe deze intenties omdat het belangrijke stappen zijn in het realiseren van minder afval aan de bron. Wat betreft uitbreiding van de werkingssfeer van de Ecodesign Richtlijn naar andere producten dan energie gerelateerde, kondigde de Commissie geen specifieke voornemens aan. Tot op heden bestaat hiervoor beperkte steun van andere lidstaten en stakeholders. In beginsel zou de Ecodesign regelgeving op alle producten van toepassing mogen zijn. Ik zal daarnaar streven. Zodra het werkplan van de Commissie gepubliceerd is kan ik oordelen of dit voldoende effectief lijkt.

De leden van de D66-fractie vragen naar verduidelijking over een recente toezegging in het algemeen overleg Leefomgeving (d.d. 11 februari 2016), inzake het eerder invoeren van strengere regelgeving m.b.t. houtkachels, en of mijn intenties zijn om elementen uit de aanstaande Ecodesign richtlijn eerder in Nederland in te voeren.
De Europese uitvoeringsmaatregelen (verordeningen) die uit de Ecodesign richtlijn voortvloeien zijn vanaf het moment dat zij in werking treden bindend voor alle lidstaten. Voor de zogeheten lokale ruimteverwarming, zoals houtkachels, is bepaald dat lidstaten tot 1 januari 2022 nationale eisen mogen stellen, dit kunnen bijvoorbeeld de eisen zijn die in de lokale ruimteverwarming verordening[4] staan. Na 1 januari 2022 moeten alle toestellen die in de handel gebracht worden aan de Europese eisen voldoen en zijn (strengere of zwakkere) nationale eisen niet toegestaan vanwege internemarkt overwegingen. Ik zal aan het Platform Houtstook vragen of eerder invoeren van elementen uit de Ecodesign richtlijn opportuun is. Ik verwacht uw Kamer hier voor de zomer over te informeren.

De leden van de PvdA-fractie vragen wat de gevolgen zijn van de voorgestelde gemeenschappelijke EU-doelstellingen voor recyclen van afval in de brede zin en voor het verbranden van afval.
In een circulaire economie hebben preventie, hergebruik en recycling de voorkeur boven verbranding. Het circulaire economie pakket zal in algemene zin recycling stimuleren en het verbranden van recyclebaar afval ontmoedigen. Dat betekent echter niet dat verbranding van afval uit andere lidstaten in Nederland aan banden wordt gelegd. Er is namelijk verbrandingscapaciteit nodig om stromen te verbranden die (nog) niet kunnen worden gerecycled. Verbranden met energieterugwinning heeft daarbij de voorkeur boven storten, of verbranden zonder terugwinning, wat in veel EU lidstaten nog dagelijkse praktijk is. De verbrandingscapaciteit zal daarom op internationaal niveau moeten worden bezien en afgestemd moeten worden op het aanbod niet-recyclebaar afval. Uiteraard, zal ik in de EU pleiten voor zeer beperkte financiële steun voor afvalverbrandingsinstallaties en dit te beperken tot gevallen waar evident milieuvoordeel te behalen valt en hoogwaardigere verwerking (preventie, hergebruik en recycling) niet wordt benadeeld. In december 2015 heb ik uw Kamer reeds geïnformeerd over het beleidskader omtrent de toekomst

[4] (EU) 2015/1185 Verordening inzake ecologisch ontwerp betreft toestellen voor lokale ruimteverwarming die vaste brandstoffen gebruiken

van de afvalverbrandingssector die zal worden opgenomen in het Landelijk Afvalbeheerplan (LAP3)[5].

De leden van de GroenLinks-fractie vragen of ik de mening deel dat hergebruik van materialen hoogwaardiger is dan verbranding met energieopwekking en naar mijn mening over biomassagebruik voor energiedoeleinden in relatie tot het behalen van de doelstelling voor recycling van hout. Verder vragen zij naar wat mijn inzet is m.b.t. het verwachte Commissievoorstel «waste to energy».
Ik deel de mening dat hergebruik van materialen hoogwaardiger is dan verbranding met energieopwekking. Echter, op korte termijn is bij- en meestook van duurzame biomassa in kolencentrales een optie om de energievoorziening te verduurzamen. Daarbij vind ik het van belang dat afvalhout slechts beperkt wordt ingezet. Mijn inzet is om te zorgen dat bioenergie de doelstelling voor recycling van houten verpakkingen niet ondergraaft. De minimumstandaard voor houten verpakkingen is momenteel al recycling. Daarom is verbranden van houten verpakkingen sowieso niet toegestaan.

De leden van de SP-fractie vragen naar belemmeringen en kansen in het vormgeven van de circulaire economie in Nederland ten opzichte van het EU-actieplan.
Het Kabinet ondersteunt de transitie naar een circulaire economie in Nederland door middel van het programma Van Afval naar Grondstof (VANG). De huidige Commissievoorstellen kunnen worden gezien als ondersteunend aan Nederlands beleid. De doelen van VANG en de nationale acties blijven van kracht. Een Europese aanpak is nodig omdat grondstoffenstormen grensoverschrijdend zijn, veel relevante regelgeving op Europees niveau is vastgesteld, en om bedrijven een gelijk speelveld te bieden. Nederland heeft als koploper belang bij ambitieus EU-beleid. Zo biedt de EU kansen voor het vermarkten van Nederlandse kennis en technologie op het gebied van circulaire economie.

De leden van de CDA-fractie vragen hoe het kabinet zich gaat inzetten om ervoor te zorgen dat herwonnen fosfaat, niet zijnde dierlijke mest, een geharmoniseerd «end of waste»-gebruik krijgt in de EU.
De kern van onze inzet in Europa en de rest van de wereld is het stimuleren van duurzame innovaties gericht op het zo zuinig mogelijk gebruiken van fosfaat (precisiebemesting, terugdringing emissies naar bodem, water en lucht) en het sluiten van de kringloop door meer en betere recycling van fosfaatmeststoffen. Daarbij betrek ik o.a. Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen, als koplopers, om hun kennis en kunde te verwaarden. Ook ondersteun ik het European Sustainable Phosphorus Platform (ESPP), dat gericht is op duurzaam en circulair fosfaatgebruik in Europa. In het actieplan worden bionutriënten (w.o. gerecycled fosfaat) al als één van de prioritaire stromen voor een EU-aanpak genoemd. Hiermee staat dit onderwerp op de agenda bij gesprekken met lidstaten en voor de discussie in de Raad. Hier zal ik nader op ingaan in het kabinetsbrede programma circulaire economie die ik uw Kamer tijdens het algemeen overleg circulaire economie in december jl. heb toegezegd.

De leden van de D66-fractie vragen mij een laatste stand van zaken weer te geven over het voorziene tijdpad inzake het afvalpakket tijdens het voorzitterschap en de wijze waarop ik voornemens ben dit proces aan te jagen en vertragingen te voorkomen.

---
[5] Kamerstuk 33 043, nr. 41

Het Nederlands voorzitterschap wil het proces aanjagen door zeer frequent op ambtelijk niveau in Raadswerkgroepen te onderhandelen. Het streven is om daarmee de knelpunten zo spoedig mogelijk in beeld te brengen zodat deze besproken kunnen worden. Het is daarbij wel van belang alle lidstaten aangesloten te houden bij de discussie.

De leden van de D66-fractie vragen naar mijn bereidheid om voedselverspilling in het afvalpakket te introduceren en om handen en voeten te geven aan het tegengaan van voedselverspilling in Europa. Daarnaast vragen de leden van de PvdA-fractie welke maatregelen lidstaten kunnen nemen om voedselafval in 2030 te halveren en naar de meetmethodologie voor de EU en voor lidstaten.
De Commissie onderschrijft in het actieplan duurzame ontwikkelingsdoel (SDG) 12.3, halvering van de voedselverspilling in 2030, en zal haar voorstellen hiervoor in de komende tijd concretiseren. Ik vind het positief dat zowel het actieplan als het wetgevende afvalpakket aandacht besteden aan het verminderen van voedselverspilling. In het wetgevend afvalpakket wordt een tweejaarlijkse monitoringsverplichting voor lidstaten voorgesteld met ingang van 2020. De methodologie wordt samen met lidstaten ontwikkeld en het Europese onderzoeksprogramma FUSIONS heeft hier al belangrijk voorwerk voor verricht. In het actieplan worden ook verdere maatregelen aangekondigd, waaronder het oprichten van een stakeholder platform waarin o.a. best practices worden gedeeld. De Commissie zal deze voorstellen uit het actieplan de komende tijd gaan concretiseren. Tijdens het voorzitterschap zal Nederland het onderwerp voedselverspilling en -verliezen speciale aandacht geven in de Landbouw- en Visserijraad[6].

De leden van de D66-fractie vragen naar mijn inzet voor de reductie van plastic soep en de bestrijding van zwerfvuil.
Marien zwerfvuil is een prioriteit voor mijn resterende ambtsperiode. De Minister en ik hebben reeds acties in gang gezet in het Programma van Maatregelen Kaderrichtlijn Mariene Strategie, waaronder de Green Deals over Visserij en de Scheepsafval. Daarnaast heb ik hoge verwachtingen van de resultaten van het verbod op gratis plastic tasjes, het Kunststof Ketenakkoord en de Green Deals.
Samen met mijn Oostenrijkse en Luxemburgse collega heb ik recent een brief gestuurd aan EU Commissaris Vella over microplastics en plastic soep. Daarin wordt het belang aangegeven om emissies van microplastics uit landbronnen te verminderen.
Ik ben blij met de aankondiging in het Actieplan van de Strategy on Plastics. Hiervoor kan ik input leveren m.b.t. de bestrijding van zwerfvuil en mariene zwerfvuil. Ik verwacht verder een actieve bijdrage te kunnen leveren aan de Europese discussie hieromtrent door eind dit jaar een Europese Conferentie over Plastics te organiseren waarin bestrijding van plastic soep, terugdringing microplastics en de kansen voor de circulaire economie in de gehele kunststofketen aan de orde komen. Ten slotte, zet ik mij samen met een aantal andere Europese landen in VN-, OSPAR- en EU-verband in voor reductie van de plastic soep, bijvoorbeeld met de Marine Litter Action Plan in OSPAR.

De leden van de D66-fractie vragen of ik de mening deel dat meer kan worden ingezet op het tegengaan van zwerfafval zoals plastic tasjes en hoe ik dit zal bereiken.
Ook ik ben van mening dat zwerfafval stevig moet worden teruggedrongen. Ik vind dat al goede stappen zijn gezet om zwerfaval tegen te gaan. Zwerfafval wordt nu voor de eerste keer genoemd in EU regel-

[6] Kamerstuk 31 532, nr. 157

geving. De aanpak die de Europese Commissie voorstelt is erop gericht dat overheden en bedrijfsleven hun verantwoordelijkheid nemen bij het tegengaan van zwerfafval. Zo stelt de Europese Commissie voor dat lidstaten in hun nationale afvalplannen maatregelen moeten opnemen die alle vormen van zwerfafval tegengaan en waarbij alle vormen van zwerfafval worden opgeruimd. De voorstellen sluiten voor het grootste deel goed aan bij de Landelijke Aanpak Zwerfafval die ik uw Kamer in december 2015 heb toegestuurd[7].

De leden van de D66-fractie vragen of ik de mening deel dat de doelen voor storten bindend zouden moeten zijn, of dit mijn ambitie is tijdens het voorzitterschap en of ik bereid ben in te zetten op het koppelen van recyclingdoelen aan stortdoelen.
Ja, die mening deel ik. Dat is niet alleen mijn ambitie tijdens het voorzitterschap, maar ook daarna tijdens het onderhandelingsproces over het wetgevende afvalpakket. Verder zie ik stort- en recyclingdoelen als onlosmakelijk met elkaar verbonden omdat het voor het stimuleren van recycling van groot belang is minder te gaan storten in de EU. Wel zal rekening moeten worden gehouden met nog grote verschillen tussen lidstaten.

De leden van de D66-fractie vragen of ik onderschrijf dat het belang van de secundaire grondstoffenmarkten steeds groter wordt en dat deze markt niet enkel door middel van wet- en regelgeving, maar ook door minder harde maatregelen versterkt zou moeten worden. Deze leden vragen hoe ik dit voor mij zie en welke acties ik wil ondernemen.
Ik deel de mening van de D66-fractie over het belang en de voordelen van een secundaire grondstoffenmarkt die met alle middelen zou moeten worden versterkt. Ik steun de voorstellen van de Commissie om een versterking van de secundaire grondstoffenmarkt te bereiken. Vanuit een nationaal perspectief zie ik mogelijkheden in het aanwijzen van bijproducten en einde-afval voor specifieke stromen voor zover de industrie daar behoefte toe ziet en dit verantwoord kan. Daarnaast heb ik het initiatief tot een internationale Green Deal voor Noordzee Grondstoffen Rotonde genomen om praktisch vorm te geven aan het stimuleren van grensoverschrijdende handel in secundaire grondstoffen. Deze internationale Green Deal zal veronderstelde barrières nader onderzoeken, zo nodig oplossingen aandragen voor verschillen in nationale regelgeving en handhaving en deze in praktijk brengen (dit uiteraard binnen de geldende milieunormen).

De leden van de D66-fractie vragen naar een update ten aanzien van het initiatief van de Noordzee Grondstoffenrotonde.
Op 3 maart a.s. vindt de ondertekening plaats van de internationale Green Deal de Noordzee Grondstoffen Rotonde. De leden van de vaste Kamercommissie infrastructuur en milieu nodig ik hier graag voor uit.
Dit is de eerste internationale Green Deal ooit. De Green Deal wordt ondertekend door Ministers, bedrijven en NGO's uit het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Vlaanderen en Nederland. De eerste ronde van concrete casussen betreft grensoverschrijdende transport van PVC-kunststoffen, bodemassen en compost. De betrokken partijen gaan aan de slag om de barrières die initiatiefnemers ervaren uit te diepen en waar nodig en mogelijk hiervoor oplossingen aan te dragen en in de praktijk te brengen. Deze oplossingen zullen uiteraard moeten passen binnen het wettelijke kader en navolgbaar moeten zijn voor vergelijkbare initiatieven.

---

[7] Kamerstuk 30 782, nr. 202

De leden van de GroenLinks-fractie vragen of ik me wil inzetten om indicatoren voor grondstoffengebruik deel uit te laten maken van het Europees Semester en vragen of ik me in de EU wil inzetten voor een grondstoffenefficiëntie doelstelling van 30%.
Ik zal mij inzetten voor een zinvolle set van indicatoren voor grondstoffengebruik. De Nederlandse inzet is erop gericht om samen met andere lidstaten en de Europese Commissie een dashboard aan indicatoren uit te werken, zodat daarmee het voorwerk kan worden gedaan voor een mogelijke doelstelling voor duurzaam grondstoffengebruik in de opvolger van de EU2020 strategie. Tot er overeenstemming is over een zinvolle set van indicatoren voor het dashboard kan ik me niet vastleggen op een bepaald percentage.

De leden van de GL-fractie vragen of ik bereid ben mij op Europees niveau in te zetten voor circulair inkopen en resource efficiency
Ik heb mij op Europees niveau ingezet voor ambitieus beleid voor maatschappelijk verantwoord inkopen en grondstoffenefficiëntie en zal dit blijven doen. Ten aanzien van circulair inkopen constateer ik dat de Commissie dit heeft opgenomen in het actieplan en hierbij aangeeft dat het inkoopbeleid een nationale bevoegdheid is. In gesprekken hierover met lidstaten zal Nederland de eigen ervaringen met circulair inkopen voor het voetlicht brengen, om te stimuleren dat andere lidstaten hier actief mee aan de slag gaan. Nederland werkt al actief samen met enkele koplopende lidstaten, de Commissie en VN milieuprogramma (UNEP) om deze kennis efficiënt te ontwikkelen en beschikbaar te maken voor praktische toepassing.
Ten aanzien van grondstoffenefficiëntie constateer ik dat dit een integraal onderdeel vormt van het actieplan en dit thema zijn beslag heeft gekregen in ambitieuze beleidsvoornemens. Als voorzitter en als lidstaat zal ik mij inzetten voor het verwezenlijken van deze ambities.

De leden van de GL-fractie vragen of ik bereid ben om mogelijkheden te onderzoeken om aluminium apart te scheiden en actief uit afvalstoffen, van bijvoorbeeld de bouw, terug te winnen.
Als het gaat om het recyclen van verpakkingsafval, wordt aluminium samen met andere metalen teruggewonnen. Daarmee recyclen we in Nederland op dit moment zo'n 93% van het metalen verpakkingsafval en zo'n 65% van het aluminium verpakkingsafval. Overigens wordt aluminium afval in de bouw wel grotendeels apart ingezameld of gesorteerd en gerecycled. Om te beoordelen of een onderzoek meerwaarde biedt wil ik eerst de uitkomsten van de onderhandelingen op EU-niveau afwachten.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen of ik mij wil inspannen om effectieve prijsprikkels te ontwikkelen zoals het differentiëren van BTW op circulaire gronden.
Zoals u weet is omzetbelasting een Europees geharmoniseerde belasting. Ik heb van mijn collega, Minister van Financiën, vernomen dat differentiatie van btw tarieven op circulaire gronden zowel Europees als nationaal gezien geen reële optie is. De Commissie beziet op dit moment wel de mogelijkheden om de tariefbepalingen van de btw-richtlijn te moderniseren. De Minister van Financiën heeft tot nu toe echter weinig draagvlak bij lidstaten geconstateerd voor een wijziging van de tariefbepalingen van de richtlijn met betrekking tot duurzame of circulaire producten.

Wijzigingsvoorstel afval richtlijnen

De leden van de VVD-fractie zijn benieuwd waarom in het voorstel is opgenomen dat zeven landen op voorhand vijf jaar

uitstel krijgen om aan de recyclingdoelen voor stedelijk afval en de doelstelling voor de reductie van storten te voldoen. Voorts vragen zij hoe dit ligt in de rest van de Raad.
Zoals aangegeven in het BNC-fiche ben ik ook verbaasd over deze keuze. De Commissie geeft in de overwegingen van het voorstel een nadere toelichting op de gemaakte keuze. Deze aanpak wordt door meerdere lidstaten in twijfel getrokken. Deels omdat men geen voorstander is van het principe op voorhand al uitstel te verlenen, en deels omdat men in aanmerking wil komen voor uitstel, wat nu niet het geval is.

De leden van de VVD-fractie vragen zich af hoe ik bij de onderdelen preventie, monitoringsverplichting, de Ecodesignrichtlijn en producentenverantwoordelijkheid aandacht zal vragen voor het voorkomen van een toename van regeldruk, administratieve en financiële lasten.
Ook ik wil voorkomen dat er onnodige toename is van lasten. Daarom vind ik het van belang dat we bij al deze genoemde punten iedere keer weer de vraag stellen hoe bijvoorbeeld een voorgestelde rapportageverplichting of bepaalde registratie-eis bijdraagt aan het bereiken van de doelen van de richtlijn en in hoeverre het proportioneel is. Daarnaast moet zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van bestaande gegevens.

De leden van de VVD-fractie vragen of ik in de onderhandelingen over het voorstel mij zal inzetten voor meer duidelijkheid over het toepassen van de afvaldefinitie, in lijn met het zespuntenplan van de VVD-fractie, en of ik hier medestanders in heb.
Ja, ik zal blijven pleiten voor meer duidelijkheid over het toepassen van de afvaldefinitie. Zowel in het kader van de onderhandelingen over de afvalrichtlijnen als bij de uitwerking van het actieplan van de Commissie de komende jaren. Ik vind het van belang dat de afvalstatus het gebruik van secundaire grondstoffen niet onnodig in de weg staat. Ik heb gemerkt dat er meer lidstaten zijn die enthousiast zijn over het idee voor meer duidelijkheid over het toepassen van de afvaldefinitie en ik zal dit verder verkennen.

De leden van de VVD-fractie vragen of ik bereid ben België, dat zoekende is naar de juiste aanpak, te wijzen op de goede resultaten uit de raamovereenkomst verpakkingen.
Vanzelfsprekend ben ik bereid om onze ervaringen en resultaten uit de raamovereenkomst met de België te delen. Ik kan melden dat er al bilaterale gesprekken gevoerd worden dienaangaande.

De leden van de PvdA-fractie vragen op welke wijze gecontroleerd zal worden dat verschillende landen zich aan de (gewijzigde) richtlijnen met betrekking tot afval houden. Voorts vragen zij welke maatregelen getroffen kunnen worden indien landen zich hier niet aan houden?
De lidstaten moeten op basis van de verplichtingen uit de richtlijn rapporteren aan de Europese Commissie over de vastgestelde doelstellingen. Rapporteren landen niet of zijn de resultaten niet voldoende dan kunnen lidstaten daarvoor door de Europese Commissie in gebreke worden gesteld, met uiteindelijke consequentie een veroordeling en dwangsom via het Europese Hof in Luxemburg[8].

De leden van de PvdA-fractie vragen of ik de Nederlandse voortrekkersrol op het gebied van afvalverwerking ook uitdraag in de EU.

---

8 http://www.europa-nu.nl/id/vh9yn89q4ewq/inbreukprocedure

Ik ben van mening dat we als Nederland trots mogen zijn op onze prestaties in de afvalverwerking en ik wil onze voortrekkersrol zeker uitdragen in de EU. Omdat we als Nederland koploper zijn op het gebied van afvalverwerking probeer ik te stimuleren dat de Nederlandse kennis toegepast kan worden in andere lidstaten. Daar zijn zowel het Nederlandse bedrijfsleven als andere lidstaten bij gebaat.

De leden van de PvdA-fractie vragen welke exacte verschillen er tussen de Nederlandse definitie van huishoudelijk afval en de voorgestelde definitie voor stedelijk afval zitten. Voorts vragen zij welke gevolgen deze verschillen hebben voor het voldoen aan de richtlijnen?
De door de Commissie voorgestelde definitie voor stedelijk afval bevat het afval dat in Nederland valt onder de categorieën: huishoudelijk afval, delen van KDW (kantoren, winkels, diensten) afval en afval uit de openbare ruimten, denk daarbij aan veegvuil en afval van onderhoud van plantsoenen. Al kent de Wet Milieubeheer geen definitie voor stedelijk afval, toch sluit de voorgestelde definitie redelijk goed aan bij de Nederlandse aanpak. Binnen VANG richten we ons namelijk op zowel huishoudelijk afval als soortgelijk afval uit andere bronnen (VANG Buitenshuis). Deze twee stromen komen grotendeels overeen met de voorgestelde definitie voor stedelijk afval. De daarbij behorende voorgestelde doelstellingen zijn haalbaar voor Nederland. Pas na het definitief vaststellen van de definities in de kaderrichtlijn kan ik de exacte gevolgen hiervan bepalen.

De leden van de PvdA-fractie vragen wat het huidige percentage huishoudelijk afval in Nederland is dat wordt gestort en wat dit percentage in andere landen is?
In Nederland wordt ongeveer 0,4% van het huishoudelijk afval gestort. Het gaat dan met name om specifieke stromen zoals asbest en c-hout van huishoudens. Dit zijn stromen waarvoor er geen alternatieve verwerking is. Volgens het meest recente overzicht van Eurostat wordt in de EU gemiddeld 31%[9] van het stedelijk afval gestort (municipal waste: wat niet geheel gelijk is aan huishoudelijk afval).

De leden van de PvdA-fractie vragen wat exact onder «storten» wordt verstaan. Voorts vragen zij hoe en wanneer lidstaten het verbod op storten van gescheiden ingezameld afval moeten invoeren en hoe de EU dit gaat monitoren.
Storten is een vorm van verwijdering bestaande uit «het op of in de bodem brengen van afval om het daar te laten». Het is alleen een gewenste wijze van afvalbeheer voor afvalstoffen die, al dan niet tijdelijk, niet nuttig kunnen worden toegepast of niet kunnen worden verbrand. Daarmee staat storten op de laatste plaats in de voorkeursvolgorde voor afvalbeheer. Storten is een basisvoorziening die absoluut goed geregeld moet zijn. Het composteren van groenafval valt niet onder storten maar is recycling van afvalstoffen. Uitzonderingen zijn mij verder niet bekend.
De ingangsdatum voor het verbod hangt af van het moment waarop de richtlijn in werking gaat treden. Monitoring vindt plaats op basis van de in de richtlijn vastgelegde jaarlijkse rapportageverplichting aan de Commissie.

De leden van de PvdA-fractie vragen wat de gevolgen van de doelstelling voor het storten van stedelijk afval voor de Nederlandse wet- en regelgeving zullen zijn. Zij vragen hoe ik de kansen zie om in Europa ambitieuzere doelstellingen door te voeren.

[9] http://ec.europa.eu/eurostat

De doelen zoals ik die binnen VANG heb vastgelegd zijn voor mij het uitgangspunt. Maar ik begrijp ook dat deze doelen voor veel lidstaten ambitieus zijn en dat het van belang is om binnen de EU te komen tot voor iedereen acceptabele doelen.

Tenslotte vragen de leden van de PvdA-fractie welke maatregelen op Europees niveau worden genomen om bedrijfsafval te recyclen en of ik afspraken wil maken om hier op Europees niveau ook specifieke doelstellingen voor op te nemen.
In het actieplan van de Commissie is veel aandacht voor design gerelateerde maatregelen, inzet van het instrument producentenverantwoordelijkheid en het stimuleren van het gebruik van afval als secundaire grondstof. Dit zal ook bijdragen aan preventie en recycling van bedrijfsafval. Ik beschouw dit als een goede ontwikkeling en zal dat in Europa steunen.
Er is op dit moment geen generieke Europese doelstelling voor bedrijfsafval, maar wel voor een belangrijke deelstroom van bedrijfsafval, namelijk bouw- en sloopafval. Verder hebben Europese doelen voor stromen als verpakkingen en autowrakken mede betrekking op bedrijfsafval. Gelet op de recycling percentages van dit moment voor Nederlandse bedrijfsafvalstromen als bouw- en sloopafval (ongeveer 95%) en industrieel procesafval (meer dan 80%) steun ik de keuze van de Commissie om zich voor wat betreft doelstellingen nu vooral te focussen op stedelijk afval.

Richtlijn Etikettering energiegebruik personenauto's

De leden van de VVD-fractie vragen waarom onder punt 28 van de consultatie is bepleit dat belastingen een effectief middel zijn, terwijl niet bekend is wat andere landen doen (punt 27).
Het vermelden van fiscale voordelen op het energielabel van een nieuwe auto kan een consument stimuleren een zuinigere auto te verkiezen en daarmee de effectiviteit van het energielabel te vergroten. Kanttekening is wel dat deze vorm van stimulering de afgelopen jaren niet kosteneffectief was. Hierop wordt ingegaan in het verantwoordingsonderzoek van de Algemene Rekenkamer naar stimulering van zuinige auto's uit 2013[10] en de door Policy Research Corporation (PRC) en TNO uitgevoerde evaluatie van de autogerelateerde belastingen 2008–2013[11].
Onder punt 27 van de consultatie wordt gevraagd of het bij de Nederlandse overheid bekend is of andere lidstaten aanvullende informatie op hun nationale energielabel vermelden of aanvullende vereisten hebben. Deze informatie is niet bij de Nederlandse overheid bekend. Het gaat dan bijvoorbeeld om aanvullende informatie op het label over vervuilende emissies zoals stikstofoxiden en fijn stof, of over vermelding van de geluidsemissie op het label. Een andere aanvullende vereiste kan zijn dat ook voor bestelautos een label verplicht is.

De leden van de VVD-fractie vragen hoe het mogelijk is dat niet bekend is wat andere landen doen.
De Europese Commissie is al enkele jaren voornemens om de nationale energielabels voor auto's te harmoniseren. Er zijn geen plannen om het energielabel in Nederland te wijzigen en daarom was er voor mij geen aanleiding om in kaart te brengen welke aanvullende informatie andere landen op hun nationale energielabel zetten of welke nationale aanvullende vereisten er in andere lidstaten zijn. Doel van deze consultatie is om

---

[10] http://verantwoordingsonderzoek.rekenkamer.nl/2013/ienm/beleidsinformatie/hoge-prijs-voor-tegenvallende-milieuwinst-zuinige-autos.
[11] Policy Research Corporation en TNO, «Evaluatie autogerelateerde belastingen 2008–2013 en vooruitblik automarktontwikkelingen tot 2020» (oktober 2014).

deze informatie boven tafel te krijgen. Als elke lidstaat als onderdeel van deze consultatie aangeeft welke additionele informatie op het nationale label wordt vermeld en welke additionele vereisten er zijn, kan op deze wijze een compleet overzicht tot stand worden gebracht.

De leden van de VVD-fractie vragen waarom labeling als neutraal wordt beoordeeld (punt 28 van de consultatie), terwijl onder punt 33 wordt bevestigd dat EU-regelgeving nodig zou zijn om kopers van nieuwe auto's te informeren over de uitstoot en benzineverbruik. Zij vragen zich af hoe dit te rijmen valt, en of dit geen tegenstelling is.
Onder punt 28 van de consultatie wordt aangegeven dat uitbreiding van het energielabel naar tweedehands autos en bestelautos en naar elektronische media als gemiddeld effectief wordt beoordeeld om de aankoopkeus van consumenten richting zuinige autos te beïnvloeden. Een score 3 onder punt 28 betekent namelijk niet dat de maatregel neutraal is, maar dat de maatregel een gemiddelde effectiviteit heeft. Voor uitbreiding van het label naar deze voertuigcategorieën en elektronische media zou de huidige Europese richtlijn voor etikettering van autos moeten worden aangevuld. Dit is geheel in lijn met de bewering onder punt 33 van de consultatie dat «er nog steeds behoefte is aan EU-regelgeving om kopers over de CO_2-uitstoot en het brandstofverbruik van nieuwe autos te informeren».
Alle Europese systemen voor energielabels voor onder meer huishoudelijke apparatuur, gebouwen en ook auto's komen voort uit Europese regelgeving. Het is niet aannemelijk dat lidstaten individueel tot dergelijke maatregelen zouden overgaan, zonder dat hier een Europese verplichting aan ten grondslag ligt.

De leden van de VVD-fractie vragen waarom ik de CO_2-uitstoot van een auto gedurende zijn levenscyclus belangrijker acht dan de veiligheid als argument om kopers van nieuwe auto's te beïnvloeden.
Een veiligheidstest maakt onderdeel uit van de Europese typekeuring. Alle in de Europese Unie op de markt gebrachte auto's moeten deze test goed doorstaan. Deze test is daardoor in het geheel niet onderscheidend. Het heeft daarom geen toegevoegde waarde om het resultaat van deze test op het energielabel te vermelden. Daarnaast baseren consumenten zich voor de veiligheid vooral op hat aantal sterren van de Euro-NCAP test. De Euro-NCAP veiligheidstest is een initiatief van Europese consumentenorganisaties en is geen onderdeel van de Europese typekeuring van auto's. Deze test is dus niet verplicht, waardoor niet alle personenauto's en modeltypes deze test ondergaan. Verder behaalt een overgroot deel van de auto's momenteel de maximaal haalbare veiligheidsscore van vijf sterren, waardoor deze test ook minder onderscheidend is.

De leden van de VVD-fractie vragen in welke mate ik het gedrag van potentiële autokopers wil sturen.
Binnen het aanbod door de fabrikanten is er een groot verschil in het brandstofverbruik van auto's. Door middel van het energielabel kan deze informatie op het moment van aankoop van een auto aan consumenten beschikbaar worden gesteld. Een zuinige auto scheelt veel in de brandstofkosten voor de consument. Wanneer de consument kiest voor een zuinige auto, is daar bovendien het klimaat bij gebaat. Dat sluit goed aan bij de ambitie van het kabinet om de CO_2-uitstoot van personenauto's te verminderen.

De leden van de VVD-fractie geven aan de opvattingen als verwoord in de invulling van de consultatieronde niet met mij te delen, en willen weten hoe zij dit kenbaar kunnen maken.

Door het stellen van deze vraag heeft de VVD-fractie al kenbaar gemaakt mijn opvattingen niet te delen. Als deze consultatie ertoe mocht leiden dat de Europese Commissie de Europese richtlijn voor etikettering van het energiegebruik van auto's gaat aanpassen, dan zal zij daartoe een voorstel uitbrengen. De procedure is dat het kabinet hierna een BNC-fiche met het Nederlandse standpunt ten aanzien van dit voorstel opstelt en de Tweede Kamer over dit standpunt informeert.